

Tähistame
meehommikut
15.11!

**Dalial Freitak: “Mesilaste tervis
on igale inimesele oluline.”**

Mis jäi meelde EurBeelt?

**Karud teevad mesinikule
meelehärmi**

Kuidas alustada apiturismiga?

Aita valida aasta mesinik!

Eesti Mesinike Liit
kutsub

ÜLDKOOSOLEKULE & TEABEPÄEVALE

9. novembril 2024

Tallinna Loomaaia keskkonnahariduskeskuses
(Ehitajate tee 150/Paldiski mnt 145, Tallinn).

Registreerimine alates kl 9.30

EMLI ÜLDKOOSOLEK
kl 10–11.30

TEABEPÄEV
kl 11.30-15 loengud
kl 15-16 töötoad

Loengute kava ja lektoreid vaata
mesinikeliit.ee

Vajalik etteregistreerimine.

Kohtumiseni loomaaias!

SELLES NUMBRIS

6

12

30

34

38

- 4 ESIMEHE VEERG. Muutus algab meist enestest
- 6 PERSON. Dalia Freitak: „Mesilasema saatetu on mul sageli kotis!“
- 12 FOOKUS. Kas karud saavad aru?
- 18 MESINDUS. Kleepuva kaose kiuste
- 21 KOLUMN. Mesi – hinnatud ka uurimisobjektina
- 22 MESINDUS. Ei saa me läbi mesiniketa
- 26 Kolm vaadet: öitseb või ei öitse?
- 30 KÜLASKÄIK. Kuidas alustada mesilaturismiga?
- 34 SÜNDMUS. EurBee andis tulevikulootust
- 38 Meefestival hoiab traditsioone
- 42 IN MEMORIAM. Mõeldes Nielsile
- 44 MESI KÖÖGIS. Suve mekiga suupisted
- 46 KOLUMN. Vajatakse meetarkuste jagajaid!

Väljaandja: EESTI MESINIKE LIIT
Toimetaja: Krista Kivisalu
krista@mesinikeliit.ee
Reklaam: Franz Joosep Antson
antsonfranzj@gmail.com
Kujundaja: Aila Utsu-Püttsepp
Trükk: AS Pajo
Kaanefoto: Mari-Liis Ilover

EML
EESTI MESINIKE LIIT
Mustamäe tee 44–215
Tallinn 10621

Mesiniku järgmine number ilmub detsembris 2024.

MUUTUS ALGAB MEIST ENESTEST

ALEKSANDER KILK,
EESTI MESINIKE LIIDU ESIMEES

Loodus seab end kalendri kohaselt suvest sügisesse, haarates mesilased ja mesinikud oma muutustega kaasa. Viimastel aastatel on suvi üha pikemalt sügise algusest lisa ampsanud ja nii läks ka tänava – suvesooja ja mesilaste lennuilma jätkus septembri lõpuni välja. Praeguseks on mesinikud koos mesilastega siiski kindlalt sügises. Mesi on vurritatud, mesilastel talvesööt kärkeadesse pakitud ja varroalestadele kindel lahkumiskäsk antud. Mesilas on sügistööde ja -tegemiste aeg.

Põllumees ütleb, et tänane hea viljasaak sõltub eilsest taimekasvust ja üleeile mulda pandud seemnest. Saagi saamise võrrandisse lisanduvad kõrvalmõjud näiteks ilmastikust, kahjuritest ja teistest teguritest. Sarnane seos kehtib ka mesinduses – järgmise suve lõpus kogutav meesaak sõltub mesilaspere selle talvisest käekäigust ja tervisest, kevad-suvise arengust ja korjemaast. Lisaks muidugi ilmastiku mõjud ja teised tegurid kuni karude võimalike rüüsteretkedeni välja. Ka mesinikul endal on oluline roll, kuidas ta oma tegevustega aitab mesilaspere korjevõime hooajaks heale tasemele tõusta ja suunab mesilaste korjeenergia võimalikult hoogsalt meekärgi täitma.

Aga ei põllumehe ega mesiniku aastane töödering ole saagi kogumisega lõpule

Foto Aldo Luud

jõudnud. Põllumees peab oma viljatonnid edukalt ja võimalikult soodsa hinnaga ära müüma. Tuleb ju saada pere jaoks leib lauale ning jätkata ja võimalusel edasi arendada oma majandustegevust. Sarnases olukorras on ka mesinik – kui ta toodab mett mitte ainult oma pere tarbeks, vaid ka müügiks ja ettevõtte edendamiseks, siis tuleb tal meesaak maha müüa. Paraku on see tänases olukorras enamiku mesinike jaoks hoopis keerulisem kui mesilastega tegeleda ja hea saak koguda.

Mee ostuhoovi elanike hulgas oli eelmisel sügisel leigevõitu, kuid tänava näib see veelgi jahedam. Küllap mõjutab seda ühelt poolt Eesti majanduse üldiselt närviline madalseis, aga teisalt ka elu kallinemine ja raha odavnemine ehk inflatsioon. Toidukaupadest ostetakse eelkõige esmavajalikku, nagu näiteks leib, piim ja kõõgiviljad, aga mesi ei kuulu kahjuks sellesse tootegruppi.

Üldiselt on tähele pandud, et vanemate inimeste seas on meesõpru rohkem kui noorte hulgas. Samas on vanemate inimese sisetulekud noortega võrreldes keskmiselt tagasihoidlikumad ja see mõjutab üldise hinnatõusu olukorras nende kindlustunnet ja ostukäitumist. Lisaks tekitavad meehuvilistes kõhklusi ka teated Euroopa meeturul levivatest mee-

võltsingutest – kas Eestis müüdav mesi on ikka usaldusväärne? Kindlustunnet meostjale annab otsesuhet oma isikliku mesinikuga, keda usaldatakse ja kelle meega ollakse harjunud.

Mesinduses on praegu keerulised ajad, seda eelkõige majanduslikus mõttes. Mesindusega seotud kulutused ehk sisendid on üha kasvanud – eelkõige kütused ja elektrienergia, samuti inventar ja mesilaste talvesöödaks kasutatav suhkur. Samas mee hind ei ole viimase kümne aasta jooksul tõusnud, pealegi on mett isegi selle senise, mesiniku mõõtkava jaoks madala hinnaga keerukas müüa. Mõnelgi mesinikul on lattu kogunenud juba möödunud aasta ja ka varasemat müümata jäänud mett, millele lisandus käesoleva aasta meesaak. Mesinike jaoks on oluline roll olnud meemüügil ammustele püsiklientidele, kuid viimasel ajal on neistki mõned riburada kõrvale jäänud.

Mida teha? Häid garanteeritud lahendusi pole näha. Aga sammhaaval olukorda parandada püüdma peaksime ometi. Muidugi annab teatud lootust see, et spetsialistide hinnangul on Eesti majanduslik olukord vähehaaval tõusmas ja see suurendaks vast ka inimeste tähelepanu ja huvi mett osta.

Teisalt on vanema põlvkonna meehuvilistele vaja kasvatada nooremat järelkasvu ja siin tuleks teiste vanusegruppide kõrval pilk suunata lastele. On ju rahvatarkus seegi, et mida õpid noores eas, see seisab eluaeg sul peas. Kui lapses tekitada meehuvi ja see laps jääb poes meeriuli ees seisma, võtab emal sõrmest kinni ja palub mett (mitte kommi!) osta, siis ema vast ostabki.

Kust alustada? Novembrikuu kolmanda nädala reedel, seega tänavu 15. novembril, peetakse üle Euroopa meehommikut. Peame ka meie Eestis! Juba möödunud paaril aastal on EML mesinikke üles kutsunud sellel hommikul või päeval külastama lasteaeda või koole, et lastele mett ja mesindust tutvustada.

Võtkem kingituseks kaasa meepurke, et lastele hommiku- või lõunasöögi juurde mett pakkuda. See mesiniku tutvust lastega võiks saada järje uue kohtumisega järgmisel kevadel 20. mail, kui kogu maailmas tähistatakse mesilaste päeva. Seejärel, suvel, juba laste külaskäik mesilasse ja värske kärjemee maitsmine ... Nii saaksime meie ise kasvatada lastes huvi mee vastu ning koos sellega ka üldist mesilaste ja mesinduse tundmist ja tunnustamist. Ise tehtud on ikka hästi tehtud. ●

15. NOVEMBRIL
PEETAKSE ÜLE
EUROOPA
MEEHOMMIKUT.
PEAME KA
MEIE EESTIS!

OSTA REFRAKTOMEETER LÄTIST!

ATAGO PAL-22S Baltic
Digitaalne.
Võimalik
kalibreerida
veega.
297 EUR

ATAGO Master Honey/BX
Kaks skaalat: mee niiskuse- ja
suhkrusisalduse mõõtmiseks (Brix).
190 EUR

H-25 (Hiina)
Üks selge skaala
mee niiskuse mõõtmiseks,
sobib algajatele.
30 EUR

Hinnad koos Läti käibemaksuga (21%).
Eesti käibemaksuhustustlastest
ettevõtted saavad kasutada 0% km.
Toodete tarne Riist 1-2 tööpäeva
VeniPak kulleriga või Omniva pakiautomaati.

ATAGO refraktomeetrid on valmistatud Jaapanis ja vastavad EL nõuetele.
Toome Baltikumi ka muid põllumajanduse ja toidu refraktomeetreid, kaalusid, mõõte- ja testimisseadmeid.

snaptest.lv refraktometri.lv FB: SnapTestLV IG: snaptest.lv tel +371 2516 3773 e-post: info@snaptest.lv

Tervist mesilastele.
Enne Dalia Freitaki uurimusi polnud keegi tõsiselt mõelnud, et maailmas võiks olemas olla vaktsiin putukatele.

DALIAL FREITAK: „MESILASEMA SAATEPUUR ON MUL SAGELI KOTIS!“

Dalia Freitak on edukas entomoloog ja putukate immunoloog, kuid peale selle ka leiutaja ja innovaatiline ettevõtja, kes on loonud, patenteerinud ja turule toonud maailma esimese mesilaste vaktsiini.

TEKST KRISTA KIVISALU FOTOD MARIJA KANIZAJ, ERAKOGU

Selle septembri algus on professor Dalia Freitakil (46) olnud väga kiire – peale eesseisva esinemise rahvusvahelisel mesindusteaduse konverentsil Eurbee Tallinas ja kaasprofessori koha Grazi ülikoolis on ta nüüd ka bioloogia instituudi juhataja. Ülikoolis valmistatakse sügissemestriks ja aegajalt kipuvad Daliali tööpäevad venima 12–13 tunnisteks.

Oled sündinud väikeses Eesti linnas – kuidas sa sealt tippteadusesse jõudsid?

Jah, kasvasin Valgas ja käisin Valga 1. keskkoolis. Juba 5. klassis otsustasin, et tahan saada bioloogiks. Toona oli suur soov ka maadeavastajaks saada, see oli inspireeritud loomulikult raamatutest. Ema töötas raamatupoos, meil olid kodus suured, maast laeni raamaturiulid. Ja isa luges palju. Raamatuhuvi tekkis isa järgi ja maade avastamise soovi tekitasid Jules Verne'i „Viieteistaastane kapten“, „Kapten Granti lapsed“ jt. Ma lugesin kohutavalt palju!

Kodus vaatasin ka palju loodusdokke ja kui siis selgus, et maad on juba ära avastatud, mõtlesin, et küllap on bioloogias palju asju veel avastamata ja leiutamata.

Keda pead toonasteks oluliseks loodushuvi suunajateks?

Koolis olid kindlasti olulised klassijuhataja ja geograafiaõpetaja **Inge Kamenik** ning bioloogiaõpetaja **Lisel Helbrodt**. Nad toetasid minu huvi, suunasid olümpiaadidele, julgustasid uurima.

Kodust suunamist ei olnud. Pigem pidin seletama, et miks just bioloogiat tahan õppima minna. Vanaema küsis: „Mis sinust saab, kui sa lõpetad?“ Ja kui vastasin, et bioloog ja teadlane, arvas ta: „Mis amet see ka on? Õpi midagi kasulikku, õpi näiteks arstiks!“

Vanaema on lahkunud, aga nüüd võiksin ma talle öelda: „Minust ei saanud inimeste doktorit, aga minust sai putukate arst.“

Tartu ülikoolis õppisidki bioloogiat.

Bioloogias spetsialiseerusin zooloogiale, loomad tundusid huvitavamad kui taimed. Putukateni jõudsin 1. õppeaasta lõpus. Mäletan hästi: olin valinud loomade ökofüsioloogia loengu ja see oli kohutavalt põnev: kuidas loomad kohanevad oma keskkonna tingimustega. Otsustasin kohe, et seda ma tahaksin uurida! Pärast eksamit läksin õppejõu juurde ja küsisin, kas ta võtab tudengeid juhendada. Sel ajal asus zoologia-bioloogia instituut Riia tänaval, sinna ma sisse sadasin ja olin seal mitu aastat. Esimene putukas, keda uurisin, oli suur kapsaliblikas.

Loomaökoloogiat õppides arenes välja suund putukate immunoloogiale. Kui magister oli lõpetatud, oli selge, et lähen doktorantuuri, aga kuhu? Ja mida nimelt uurida? Ühel päeval nägin kuulutust, et Saksamaal Max Plancki

keemilise ökoloogia instituut otsib doktorante. Valdkond oli molekulaarbioloogia ja organismide interaktsioonid keskkonnaga, aga teema vaba. Saatsin avalduse, käisin intervjuul ja olin üks neist, kes sai stipendiumi – konkurss oli 30 soovijat kohale. 2005 alustasingi Saksamaal Jenas putukate immunoloogiaga ehk täpsemalt: kuidas toidus olevad bakterid mõjutavad putukate immuunsüsteemi. Uurisin, kas putukad saavad aru, kui keskkonnas on bakterid, ja kas nad seetõttu muudavad oma immuunsust ja pärandavad seda ka järgmisele põlvkonnale. Minu uurimise objekt seal oli ööliblikas.

Pärast Jenat läksin järel doktorantuuri Giesseni ülikooli ja uurisin vahaleediku põhjal, kas ema immuunsus antakse edasi järgmisele põlvkonnale.

MINUST EI SAANUD
INIMESTE DOKTORIT,
AGA MINUST SAI
PUTUKATE ARST.

Vaktsiin mesilasemadele.
Dalial Freitak töötas välja viisi, kuidas kaitse AHMi vastu kandub edasi mesilasemalt vakladele.

Kuidas tulid mängu mesilased?

Pärast Giesseni lõpetamist leidsin kuulutuse, et Helsinki ülikool otsib teadlasi, kes tegeleksid sotsiaalsete putukatega. Saatsin avalduse, intervjuu käis läbi skaibi ja seda viisid läbi neli kuulsat professorit. Mäletan põnevusega, et esimest korda seisin nelja naisprofessori ees, sinnani olid kõik mu mentorid ja ülemused olnud mehed.

2012 läksin Helsinkisse oma teist järel-doktorantuuri tegema. Alustasin sipelgatega, aga jõudsin üsna ruttu mesilaste juurde. Juhuslikult. See on huvitav, kuidas mõni juhus võib omada nii suurt tähtsust, et sellest sünnib uus teaduslik avastus!

Räägi sellest juhusest!

See juhtus ainult tänu sellele, et Helsinkis alustas koos minuga ka teine järel-doktorant – **Heli Salmela** (toona **Havukainen**), kes tegeles mesilastega. Kord kuulasin Heli ettekannet tema uuritava valgu, vitellogeniini, omadustest – et see on väga mitmekülgne ja osaleb paljudes protsessides, peamiselt on see oluline embrüo arenguks ja suur osa munast ongi just see valk, ka on ta tähtis rollide jaotusel mesilasperes, immuunsuse kujunemisel ja ainete transpordil organismis. Heli mainis, et kaladel seovad bakterid end vitellogeniiniga. Ja et see valk on tal siinsamas külmpapis. Teda kuulates tekkis mul mõte – see oli nagu multifilmis, kui tegelasel tekib idee ja lamp läheb pea

VITELLOGENIIN ON NAGU VÄIKE AUTO, MIS VÕTAB VAKTSIINI KAASA JA VIIB JÄRGMISELE PÕLVKONNALE.

kohal põlema – et ahaa, ma arvan, et vastus küsimusele, kuidas putukad valmistavad järgmist põlvkonda ette haigustega toime tulema, võibki peituda selles valgus siinsamas külmpapis! Eelnevalt ma juba teadsin, et kui ma teen bakterid tükkideks ja söödan emale, siis on need tükid munades olemas. Aga me ei teadnud, kuidas need sinna saavad.

Kutsusin Heli pärast ettekannet kõrvale ja ütlesin, et paneme kokku sinu valgu ja minu idee: proovime, kas vitellogeniin seob end bakteri tükkidega ja kas ta annab neid edasi.

DALIAL FREITAK ...

... on sündinud 1. oktoobril 1978 Valgas;
... lõpetas Tartu ülikoolis bioloogia ja sai magistrikraadi loomade ökoloogia alal;
... tegi doktorantuuri Saksamaal Jenas, järel-doktorantuurid Giessenis ja Helsinki ülikoolis, uurides putukate immuunloogiat;
... on maailma esimese patenteeritud putukate vaktsiini leiutaja;
... töötab Austria Grazi ülikoolis kaas-professorina putukate tervise alal ja bioloogia instituudi juhatajana;
... on kaasasutaja ja teadusjuht koos kahe naiskolleegiga loodud firmas Dalan Animal Health Inc., mis tegeleb mesilaste vaktsiiniga;
... vabal ajal reisib, loeb raamatuid ja kokkab oma 200 kokaraamatust;
... igatseb Eestist enim musta leiba ja kohukesti, veel rohkem aga siinset õhku. Õhk on Eestis teistmoodi kui mujal.

Hakkasime seda uurima. Seda uurimust läbi viia polnud muidugi lihtne, aga lõppkokkuvõttes kinnitasime me hüpoteesi, et just vitellogeniin on see valk, tänu millele jõuavad seeditud bakterite osakesed soolest kehaõõnde ja paranduvad järglastele. Piltlikult öeldes: vitellogeniin on nagu väike auto, mis võtab vaktsiini kaasa ja viib järgmisele põlvkonnale.

Kuidas mesilaste vaktsineerimine käib?

Meie vaktsiin on segatud kandi sisse – ja see on mesilasema saatepuuris (*võtab kotist saatepuuri*). Saatepuur on mul sageli kotis kaasas, et oleks lihtsam selgitada, kui lihtsalt vaktsineerimine käib! Me otsisimegi sellist lahendust, et iga mesinik oleks võimeline ise oma mesilasi vaktsineerima. Mesilasema sööb saatepuuris kandi ja kui tarus munema hakkab, on munadest kooruvatel vakladel juba kaitse ameerika haudmemädaniku vastu olemas.

Kuna vaktsiin toimib põlvkondade vahelise edasikandumise printsiibil, siis on vastsel immuunsus olemas täpselt õigel ajal – kohe koorudes, st ajal, kui ta muidu oleks nakkusele kõige vastuvõtlikum.

Tänu sellele avastusele saidki leiutada midagi, mida bioloogias seni ei olnud – just nagu lapsena unistasid.

Jah, see küsimus, kuidas põlvkondade vaheline immuunsuse edasiandmine aset leiab, oli teaduses nagu must kast – sellele oli mõeldud aastaid. Kui meil õnnestus välja töötada toimiv, lihtsalt kasutatav, toidu kaudu antav ja mesilastesõbralik vaktsiin, saime väga palju positiivset tagasisidet! Aga oli ka kriitikuid. See on teadusmaailma omapära – alati leidub oponente, kes kahtlevad, kas see on ikka nii.

Üsna kohe mainis keegi, et peaksime selle leiutise ära patenteerima. Meie ütlesime, et ah, me oleme ju ainult teadlased! Aga Helsinki ülikool oli väga huvitatud ettevõtlusest ja innovatsioonist ning ülikooli innovatsioonikeskus ütles, et see on väga hea idee ja kui te olete huvitatud, siis on meil šanss patent saada ja tuleb teha firma.

Ma ei olnud sinnani äriega tegelenud, aga mingil põhjusel süttis minus hasart. Et kui tõesti võiks keegi maailma esimese vaktsiini putukatele turule tuua, siis tahan ma olla osa sellest tiimist ja protsessist. Keegi polnud seni tõsiselt mõelnud, et maailmas võiks olemas olla toode, mis vaktsineerib putukaid.

Miks just ameerika haudmemädanik?

Me tegelesime bakterioloogiliste haigustega ja tahtsime leida lahendust kõige hullemale mesilaste haigusele, kus tänu meie tööle võiks sündida suur suunamuutus. AHM on väga tõsine haigus – selle spoorid on keskkonnas 35 aastat virulentsed, sellesse haigestunud mesilaspered sageli hävitatakse. Keeruliseks teeb AHMi ka see, et spoorid nakatavad hauet – kui vastse esimeses suutäies on haigustekitajad olemas, on suur võimalus, et vastne sureb. Täiskasvanuid see ei mõjuta, nemad on vektorid, kes kannavad haigust edasi ning nakatavad enda ja teisi peresid.

Maailmakodanik. Dalial on elanud ja töötanud paljudes riikides, veel enam aga maailmas ringi reisinud. Pildil USAs Grand Canyonis.

Kuidas läks, et Ameerikas jõudis vaktsiin kasutusloani esimesena?

USAs on firma asutamine lihtsam kui Euroopas. Mitte ajakulu, vaid suhtumise poolest: rõhk pannakse rohkem sellele, et vaatame, kas idee töötab või ei, kui ei tööta, siis liigume edasi. Teiseks olid meie ärijuhi **Annette Kleiseri** kontaktid USAs, ja ilma võrgustikuta on keeruline investoreid saada.

Kolmandaks turg: jah, Euroopa turg on oluliselt suurem, aga siin on ka oluliselt rohkem väikemesinikke. USAs on valdavalt suuresinikud. On lihtsam alustada, kui turg on konkreetne – meil on kergem aru saada, kas ja kellel on huvi.

Neljandaks on vaktsiini USAs mõnevõrra lihtsam registreerida – mitte seetõttu, nagu tehtaks kvaliteedinõuetes järeleandmisi, vaid registreerimise protsess on pigem dialoog, mitte jäikade reeglite järgimine.

Olete nüüd veidi rohkem kui poolteist aastat turul olnud – kuidas Ameerika ja Kanada mesinikud on vaktsiini vastu võtnud?

Müük on läinud üsna ootuspäraselt. Meil on olnud kajastust pressis, meie tiim on olnud aktiivne mesinike koosolekutel osalema ja mesinike ajakirjades artikleid avaldama. Meid

ja vaktsiini teatakse, aga loomulikult on palju tööd veel teha.

Meie peamised kliendid on suuresinikud – neil on ehk selles suhtes lihtsam vaktsiini mõjust aru saada, et nad saavad vaktsineerida vaid osa mesilasi ja võrrelda; huvi tunnevad ka emadekasvatajad.

Millised on esimesed vastukajad kasutajatelt?

Me oleme monitoorinud väga tähelepanelikult, kuidas vaktsineeritud pered käituvad, ja teeme seda ka praegu. USAs on väga laialdased välisvaatlused, ühes neist avaldati näiteks, et peale selle, et pered on AHMi suhtes terved, on vaktsineeritud peredes ka kärntiiva viiruse tase oluliselt madalam kui mittevaktsineeritutes. On ka sage tagasiside, et vaktsiin muudab pered elujõulisemaks ... või kuidas seda tõlkida: „they look fitter“.

Olete kindlasti uurinud ka vaktsiini võimalikke negatiivseid kõrvalmõjusid?

Oleme algusest peale jälginud, kuidas emadel läheb. Meil on alati kontrollrühm ja korralik andmekogu. Olen 2014. aastast emasid vaktsineerinud, päris mitmes riigis ja laboris. Üheski kohas pole ilmnenud negatiivset efekti ema tervisele ega heaolule ning peredel läheb

hästi. Peredes pole olnud emade väljavahetamise ega emadel munemise probleeme. Üks mu doktorant tegi sel teemal doktoritöö – otsis erinevusi vaktsineeritud ja mittevaktsineeritud emade ja perede vahel. (naerdes) See oli väga igav teema jaoks – ta ei leidnud ühtegi erinevust.

Kui kaua vaktsiini mõju püsib?

Hetkel me teame, et vaktsiin mõjub ühe aasta. Väga paljud mesinikud vahetavad emad igal aastal välja, sellepärast tundub see olevat piisav mõjuaeg.

Kas on jälgitud immuunsuse pärandumist järgmisele põlvkonnale?

Kui klassikaliselt mõjub üks vaktsiin ühele organismile, siis meie vaktsiini saab ema ja tema kaudu kandub see edasi kogu perele. Aga nõ lapselapsed ei saa enam vanaemale manustatud vaktsiini mõju.

See on 100% sobilik mahemesinduses. Ma kogu retsepti avaldada muidugi ei saa, aga põhimõtteliselt koosneb see vaktsiin surnud bakterite tükkidest kandis.

Kas ja millal vaktsiin jõuab Euroopasse?

Ennustada ei julge, aga me töötame selle suunas. Praegu käivad ka uuringud euroopa haudmemädaniku ja lubihaudme vaktsiini väljatöötamise kallal.

Kas uurite ka võimalusi vabaneda varroosist?

Varroolest on ektoparasiit, seega natuke teistmoodi tegelane kui bakterid, seened ja viirused. Me mõtleme pigem, kuidas saaks mesilasi viiruste vastu resistentsemaks muuta – lootus on, et siis saavad nad ka lestaga paremini hakkama.

Ma loodan, et meie vaktsiin aitab luua tulevikku, kus tolmeldajate ja üleüldse putukate tähtsust mõistetakse paremini. ●

Eesti parim mahekartul

Kasuta sooduskoodi **MESINIK15** ja saa **-15% soodustust**.

100% mahe toodang

Telli mugavalt pakiautomaati või kulleriga **otse koju: eeriksaare.ee/kartul**

Kampaania kestab 31.12.2024

KAS KARUD SAAVAD ARU?

Karude hulk Eestis püsib kasvutrendis ja karud tunnevad end siin, Euroopa ühes karurikkamas riigis hästi. Kuidas saavad karud kõrval hakkama mesinikud?

TEKST KRISTA KIVISALU
FOTOD MADIS EELMAA, ANDRES TAMLA

Läänemaa mesiniku **Andres Tamla** kokku-puuted karudega algasid aastal 2018. Rekordiline karuaasta tema mesilas oli 2023. Ainult ajastus on erinev: „Kui mullu tulid nad aprillis-mais, siis tänavu algasid karude käigud mu mesilasgruppidesse jaanipäevast,“ räägib mesinik. „Juuni lõpus jooksis kodukandis karupoeg mulle auto ette. Siis oli väike suvepuhkus, kuni augustis tulid karud jälle, vääramatult nagu elektriarve. Käisid augusti lõpus, septembri alguses ja keskpaiku. Pole sellist asja varem olnud, et neid nii tihti kohata võib.“

Samas kuulus Läänemaa, kus Andre-se tarud asuvad, saarte ja Võrumaa kõrval nende nelja maakonna hulka Eestis, kuhu keskkonnaamet ei andnud ühtegi karukütmise luba.

Kui palju karusid on?

Keskkonnaameti looduskaitse peaspetsialist **Tõnu Talvi** ütleb, et tõenäoliselt elas Eestis 2024. aasta suvel ligi tuhat karu ja karude arvu tõusu suurem hoog on pidurdunud. „Riikliku ulukite seire aruande kohaselt hinnati 2023. aasta suvel pruunkaru arvukuseks Eestis 900–

950 isendit, kusjuures poegade emakarusid oli 89. Seirearuande järgi oli arvukuse trend stabiliseerumas, st olulisem tõus pidurdunud. Arvestades ka eelmisel jahihooajal kütitud isendite arvu (95 karu), looduslikku suremust ja poegimist, ei ole karu arvukus enne 2024. a. jahihooaega väga oluliselt kõrgem kui eelmisel aastal samal ajal.“

Karu on üsna ühtlaselt asustanud kõik Mandri-Eesti suuremad loodusladad. Karu puudub, on vähearvukam või juhuslik läbi-käija Harjumaa tihedamalt inimese poolt asustatud piirkondades (Harjumaa kesk- ja lääne-

Jäljed emakaru ja kolme poja tegevusest. Madis Eelmaa koduõues olid lõhutud ja metsa viidud suured tarud. Hävinud on kogu mesila.

EI JÕUDNUDKI PÄRIS MESINIKUKS SAADA

Madis Eelmaa, pidas mesilasi Valgejõe külas, Kuusalu vallas

Ilmselt saigi otsa mu mesiniku karjäär, ei jõudnudki päris mesinikuks saada. 10. septembril tegi üks karu luuret, võttis ühe taru ja lammutas. Kutsus siis kaagid kokku, 13.09 tuli emakaru koos kolme pojaga ja tegid puhta töö. Naabrironu oli nad varem kunagi saanud ka videosse. Kõik tarud on nagu sepahaamriga lõhutud, kogu metsaalune on pilpaid täis, osa kola olid vedanud mööda metsa laiali. Kärjeraamid on lõhutud ja tühjaks söödud. Ühe suure taru koos mett täis kargedega olid vedanud kaugele eemale suure kuuse alla, seal ilmselt mesilased segasid söömist vähem. Läksin jälgi mööda järele, kogusin kokku kärjeraamide tükke. Oma teel metsa olid karud suure maa-aluse herilasesepa üles kraapinud ja selle lammutanud, sinna äärde hulga raame jätnud. Hakkasin raame kokku korjama ja langesin ootamatu rünnaku ohvriks, sain veel kümme tagedat maaherilaste nõela, ilmselt pidasid mind lõhkujaks.

Lähimad tarud olid mul 30 meetrit majast. Maja on 200 meetrit Peterburi maanteest, naabrid paarisaja meetri kaugusel. Algaja mesinik ei jaksa ju kohe ka kõike kaitsemüüre ehitada, kõik ju maksab. Kaks-kümmend viis aastat karud ei seganud, nüüd tambivad siin juba majade vahel ringi ... ehk on neid ikka liiga palju?

Ja naaberkülas olid ka käinud. Vist 7 taru läks seal. Ja õunapuid on naaberkinnistul lõhutud.

osa) ning seni veel ka Võru- ja Valgamaal. Suurimaid saari (Saaremaa, Hiiumaa) asustavad teadaolevalt üksikud, mittesigivad karud. Teistel väiksematel saartel karu puudub.

Karud ja inimesed

Samas kinnitab Tõnu Talvi mesinike kogemust: seoses asurkonna üldise arvukuse ja asustatud piirkondade kasvuga viimasel kümnekonnal aastal on karude olemasolu inimestele ka rohkem silma jäänud. „Karude registreerimise sagedus on suurenenud – st on nähtud kas karusid või nende tegutsemise

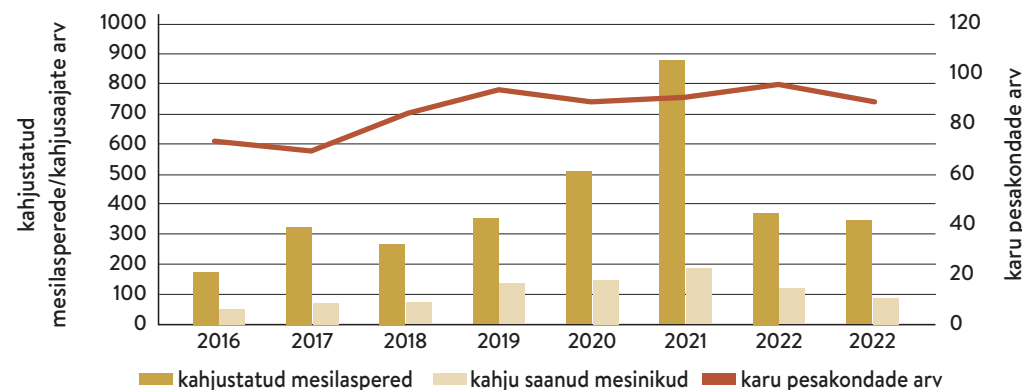
Suur loom. Rajakaamera pildi alusel tehtud mõõtmistöö andis karu pikkuseks umbes 2.70.

Fotomontaaž Andres Tamla

jälgi, on esinenud karukahjustusi või on jäänud karu rajakaamerale,“ ütleb Talvi. Selle kohta, kas ka karude käitumine on muutunud ja seoses metsade raiumise ja toiduressursi nappusega nad rohkem inimasulatesse kipuvad, Eestis teaduslikke andmeid kogutud ei ole. „Juhuvaatluste põhjal võib oletada, et sagedamini kohtavad inimesed noorloomi, kes iseseisvumise perioodil endale uusi elupaiku otsivad ning siis ka inimasulate lähedusse võivad sattuda,“ arvab ta. „Üldiselt karu ikkagi väldib aktiivse inimtegevuse lähedust, elupaiga valikul on talle olulised nii sobiva toidubaasi olemasolu kui varjetingimused. Ka talvituspaigad valitakse näiteks suurtest teedest eemale.“

Seda, kui suur ala kuulub karu tavalise nn oma territooriumi alla, Eestis spetsiaalselt uuritud ei ole. Küll aga on see teada näiteks Rootsis. „Rootsi lõunaosas on leitud, et täiskasvanud isakarude koduterritooriumiks on ca 1055 km², täiskasvanud üksikul emakarul 217 km². Poegade emakaru kodupiirkond on veelgi väiksem, 124 km²,“ selgitab Talvi.

Samas näitab statistika, et tänavune aasta on seni olnud oluliselt tagasihoidlikumate karukahjustudega kui möödunud aasta. 15. septembriks 2024 oli keskkonnaametile teada antud 178 mesitaru rüüstamisjuhtu. Eelmisel,

Joonis. Karukahjud ja karude arv 2016–2023.

Allikas: Tõnu Talvi, keskkonnaamet

2023. aastal oli samaks ajaks karu poolt rüüstatud 278 mesitaru.

Karu võib mesilaid rüüstita kogu oma aktiivsuseperioodi vältel, st märtsist detsembri alguseni. Heitlike ilmastikuolude ja kliimamuutuste tagajärjel võib see aeg veelgi pikeneda. Siiski viitavad enam kui 10 aasta vältel kogunenud mesilakahjustuste andmed, et suurim võimalus langeda karu rüüstamise ohvriks on kevadkuudel, aprillis-mais. Suve keskel karurüüste arv tavaliselt langeb, sest looduses lisandub üha enam sobivaid toiduobjekte.

Suurem roll ennetamisel

Selle aasta alguses muutus karukahjustude hüvitamise kord. Täpsemalt: rõhutatakse varasemast selgemalt ennetustööde olulisust ja loomapidaja vastutust kahjustuste ärahoidmisel. „Määrus ütleb selgelt, et hüvitise määramisel võetakse arvesse, kas taotluse esitaja on oma vara kaitseks kahju tekitavaid loomi peletanud või nende juurdepääsu takistanud ning kas eeldatava kahjustuse vastu kasutatud meetodid on olnud sobivad,“ selgitab Talvi.

Mis on sobiv meetod? Määruses on kirjas, et mesilasgrupi kaitsmisel on piisavaks, toimivaks ja kulutõhusaks ennetusviisiks grupi ümbritsemine 4–5liinilise elektrikarjuse või elektrikarjuse võrguga, mille kõrgus on vähemalt 1 meetrit. Muid viise ei peeta mesilakahjustuste ärahoidmisel tõhusaks.

SEPTEMBRI KESK-PAIGAKS OLI KESKKONNAAMETILE TEADA ANTUD 178 MESITARU RÜÜSTAMISJUHTU.

Siingi on muutuse koht, mida mesinikel on oluline meele pidada: kui varem peeti ka tarude asumist elumaja õues kahjustuste ärahoidmise ennetusmeetodiks, siis nüüd seda enam tõhusaks ei loeta. „Kõik teised oletatavad kahjustuste ärahoidmise

ennetusmeetmed, näiteks tarude paigutamine asustatud hoonete lähedusse, erinevad füüsilised tõkked, igasugused akustilised, visuaalsed ja lõhna- ja maitseained (nõrga mõjuga ning nende toimimise efektiivsust on raske mõõta,“ selgitab Talvi. „Mesilagrupid paiknevad sageli kaugemal korjemaadel ning ühekordse või lühiajalise toimega oletatavad peletusviisid (nn mutipüss, lõhnaained, visuaalsed hirmutid) kaotavad juba lühikese aja vältel oma efektiivsuse.“

Muutus ka omavastutuse arvutamisel

Varasemast erinevalt sätestab uus kiskjakahjustuste hüvitamise kord omavastutuse määramise. Varem kehtinud määruks jäi kahjustaja kanda omavastutust vahemikus 64–128 eurot kogu aasta kohta ning see ei sõltunud kahjustuste korduvusest ega ulatusest. Muudetud määrus aga ütleb, et esmakordse kahjustuse puhul väheneb kahjustaja omavastutus oluliselt. Kalendriaasta jooksul esimest korda toimunud suurkiskja kahjustuse korral loetakse tekkinud kahjustus ettenägemata sündmuseks ning hüvitamisel

MIS LOOM SEE KARU ON?

Pruunkaru (*Ursus arctos*)

- Eesti metsade suurim kiskja.
- Meil elavad karud kuuluvad keskmist mõõtu rassi.
- Keskmine kaal emakarul 140 kg, isakarul 200 kg. Eesti rekord 370 kg.
- Tüvepikkus 150–200 cm, õlakõrgus võib olla üle meetri.
- Eluiga looduses kuni 30 aastat.

Elupaik:

- Ürgsed raba- ja laanemetsad.
- Tuulemurd ja tihe metsaalune.

Segatoiduline (omnivoor) ja tema

menüüsse kuulub järgmist:

- Mitmesugused putukad, vaglad, sipelgad.

- Suurulukeid murrab harva, eelistab süüa korjuseid.
- Kevadel mullused marjad. Suvel lopsakad rohelised taimed: naat, võilill, seaohakas, puulehed ja võrsed, õunad, metsamarjad, kaer.

Paljunemine:

- Jooksuaeg maist juunini.
- Tiinus vältab 195–225 päeva.
- Pojad sünnivad jaanuaris, kaaluvad u 500 g.
- Enamasti 1–3 poega (harva 4–5); pesakonna keskmine suurus 2023. aastal oli 2,58.
- Pojad veedavad ema kõrval 2–3 aastat.
- Suguküpsed 3–5 aastast.

Loodusemees Peeter Hussari ettekandest mesinikele 7. juulil Uulus

rakendatakse omavastutust määraga 10%. Kalendriaasta jooksul samal kahjusaajal nädalast suurema vahega teist korda toimunud suurkiskja kahjustuse korral rakendatakse omavastutust 30%, nädalast suurema vahega kolmandal korral kahju korral juba 50%. Neljanda ja järgnevate kahjustusjuhtumite korral samal kahjusaajal kalendriaastas loetakse nõuetekohased ennetusmeetmed mitte-rakendatuks ning tekkinud kahju ei hüvitata.

Seega on mesinikul pärast esimest rünnet kuni nädal aega rakendada tõhusaid mesitarude rüüstamise vastaseid ennetusmeetmeid ning samas jääb esimese ründe korral omavastutuse määr senisest oluliselt tagasihoidlikumaks. Korralike ennetusmeetmete korral loodetavasti edasisi rüüstamisi ei järgne. Kuigi uuendatud määrus rõhutab ennetusmeetmete tähtsust, kinnitab Tõnu Talvi, et see ei tähenda, nagu ei oleks nüüd mesinikul, kel elektri-aedikut tarude ümber pole, mõtet karukahjust teatada. „Kindlasti teatada,“ rõhutab ta, „kui esimesel korral tara teha pole jõutud, ikka makstakse hüvitist; ja esimene hüvitis on väiksema omavastutusega. Eks me taolise progresseeruva omavastutuse süsteemiga tahamegi mõista anda, et mesinik paneks aja jooksul tarudele tara ümber. Tegelikult on mesinikud hästi korralikud ja mõistlikud – nad ei soovi ei kahju ega hüvitist, nemad tahavad mesilasi ja mett. Kui karukahju juhtub, on see tõesti õnnetus.“

Karuaed peab siis, kui seda hooldada

Tõsi, karu tõrjeaia edasises toimimises on tähtis hooldus ja töökorra kontrollimine. Kaugemal korjemaal paikneva mesilagrupi ümber paigutatud kiskjatõrjeaia seisukorda on mõistlik kontrollida vähemalt kord nädalas, soovib Talvi. Kui elektrikarjus asub suurema rohukasvuga maastikul, tuleb vastavalt vajadusele aia alust ka niita. „Nii nagu iga looduse keskel toimuva majandamisega, peab ka mesindusega tegeledes arvestama ettenägematute sündmustega. Tark on ennetusaia mesilagruppe sagedamini kontrollida ja

KESKKONNAAMET PLAANIB LUUA VEEBI OPERATIIVSELT UUENEVA INFOGA KARUKAARDI.

vajadusel asendada tühjenenud aku, parandada katkenud elektriühendused, murdunud puuoksa või metslooma poolt katkestatud elektritraat.“

Võib aga karu siiski ka aia läbi tungida? „Aegade jooksul on ikka esinenud üksikuid juhtumeid, kus oletatavalt töökorras elektritarast ei ole

piisanud tarude kaitseks ning karu on aia sees paiknenud tarusid siiski rüüstanud,“ ütleb Talvi. On siis põhjuseks olnud liiga kõrgele paigutatud esimene elektritraat, mille alt metsloom on üritanud läbi pugeda ning juba elektrisignaali saades ehmatusega edasi tunginud, või nõrgaks jäänud elektriimpulss aias. Siiski kinnitab kiskjatõrjeaedade kasutamise kogemus ülekaalukalt, et elektritaraga kaitsitud mesilad satuvad karu rüüstamise ohvriks kümneid kordi harvemini kui ilma kaitseta mesitarud. „Looduses kehtib reegel, et kõik püüavad olemusvõitluses võimalikult riskivabalt ja kaotusteta läbi tulla. Kui valida on kahtlase, valu tekitava või teadmata muid ohte kujutava olukorraga, valib oma enda elust ja edukusest hooliv loom alati ohutuma saagi/söögi hankimise võimaluse,“ kommenteerib Talvi.

Kui kallid on tõrjeaia rajamine? Keskkonnaameti kogemusel võib hind erineda, olenevalt kasutatavatest materjalidest ja tehnoloogiast

MIDA TEHA, KUI KARU ON KÄINUD MESILAS?

Kui leiad, et mesilas on käinud karu ning pered ja tarud on lõhutud, tegutse järgnevalt.

- Tee olukorrast pilte ja/või video.
- Teata keskkonnaametile kas üldtelefonil **662 5999** või info@keskkonnaamet.ee.
- Kui avastad toimunu nädalavahetusel, anna kahjust teada riigiinfo telefonil **1247**.

Kahjustuse hindamise jaoks hoia sündmuskoht võimalikult puutumatuna ning kahjustatud objekte ei tohi sündmuspäigalt liigutada, välja arvatud siis, kui see on vajalik mesilaspere hukkumise vältimiseks.

Keskkonnaamet hindab tekkinud kahju ja saadab sulle sellekohase hindamisakti. Pärast

akti kättesaamist saad taotleda kahju hüvitamist. Selleks tuleb keskkonnaametile esitada kahju hüvitamise taotlus, selle vormi leiad keskkonnaameti lehelt keskkonnaamet.ee/looma-ja-linnukahjud.

Teata kindlasti karukahjust!

1. See annab keskkonnaametile info karude ja nuhtlusisendide kohta.
2. Saad taotleda kahjude hüvitamist.
3. Operatiivsele karukahjude kaardile kantud info aitab teistel mesinikel vältida grupi viimist samasse piirkonda.
4. Selle info alusel määratakse järgmise aasta küttimise limiidid.

(aiapostide materjal, elektivarustus akust vs päikesepaneelitoitega akusüsteem vs võrgutoitega generaator), kuid pikaajaline mesinike praktika viitab, et tõhusa tõrjeaia saab rajada ka 300–400 eurose kuluga.

Jaht ja nuhtlusisendid

Mesinikud tunnevad muret, kas ei või karude heas seisus populatsioonis tekkida lähiajal juurdekasvu hüpe, kui nende hulka range-malt ei kontrollita. „Me ei hooa, kui palju meil karusid metsas on,“ võtab oma kogemuse kokku Tamla, „kui arvestada, et karude keskmine eluiga on 30 aastat ja pesakonnas on 2–3 poega, siis pole võimatu, et lähiajal tuleb karuplahvatus!“

„Karu on aeglaselt sigiv loomaliik,“ arutleb Talvi kaasa, „kiiret arvukuse muutust nagu näiteks koerlastel, ei saa karudel juba seetõttu lühikese aja jooksul tekkida.“

Aga siiski, kas 94 luba küttimiseks on piisav, et karude populatsioon liiga tihedaks ei muutuks ja karu aina enam inimeste eluaseme juurde hoidma ei hakkaks? Tõnu Talvi: „Karu asurkonna seisundit jälgitakse tõendus põhiste meetoditega ning riikliku seire alusel tehakse ka ettepanekud karu küttimiseks. Karu on loodusdirektiivi alusel looduskaitseks oluline liik ning tema küttimine on lubatud vaid erandkorras kahjude ärahoidmiseks ning ohutuse tagamiseks tingi-

musel, et puuduvad alternatiivsed lahendused ning säilib liigi soodne seisund. Kui mesitarusid on võimalik korraliku taraga kaitsta, siis suure arvukusega seotud ohuolukordade ennetamiseks peame põhjendatuks kontrollitud küttimist. Mõõdukas jahipidamine on üks osa konfliktide vältimiseks ja kiskjakahjude ärahoidmiseks vajalikest tegevustest. Samuti on mõõdukas küttimine oluline karude inimpelglikkuse hoidmisel, see on aga omakorda hädavajalik, et tagada elanikkonna ohutus.“

Küttimislimiitide kehtestamisel lähtutakse piirkondlikest karukahjustustest. Tänavu oli lubatud küttimislimiit 94 karu.

Kui aga juhtub, et karu käib korduvalt sinu mesilagruppides, saab keskkonnaametisse taotluse teha, et saada eriluba nuhtlusisendi küttimiseks. „Ametil on võimalus range kaalutluse alusel oluliste kahjustustega piirkondades nn nuhtlusisendide küttimiseks ka limiiti suurendada,“ ütleb Talvi. „Kõikide osapoolte, ka karude asurkonna ja karu-inimese suhete soodsa seisundi huvides, on küttida ennekõike probleeme tekitavad isendid.“

Üks hea uudis ka: mesinike liidu ja keskkonnaameti arutelude tulemusena plaanib keskkonnaamet luua veebi operatiivselt uue- neva infoga karukaardi – see aitaks mesinikul enne mesilagrupi uude kohta korjeleeviimist hinnata sealseid karuriske. Praeguste plaanide järgi saaks selle järgmise aasta alguses töösesse. ●

Pöidlad püsti! Hannes Praks, Bernhard Heuvel ja Peeter Matson Kadrioru mesindusega tutvumas. Kingiks saadi purk Kadrioru mett, et teha ka sellele DNA-test.

KLEEPUVA KAOSE KIUSTE

Mesinduse tulevik sõltub meie kõigi tänastest sammudest, ütleb Eesti Kutseliste Mesinike Ühing (EKMÜ) ja kutsub mesinikke ühinema algatusega puhastada Euroopa meeturg.

TEKST MARIO KALVET, Eesti Kutseliste Mesinike ühingu esimees FOTO ERAKOGU

Euroopa meeturul on kujunenud kriitiline olukord, mis mõjutab otseselt meie tulevikku. Euroopa Komisjon on viinud läbi meeproove Euroopa Liidu piiridel ja juba eelmisel aastal sai selgeks, et 46% import-meest on võltsingukahtlusega. Kahjuks on aga probleem selles, et Euroopa laborid kasutavad aegunud meetodeid võõrsuhkrute tuvastamiseks ja see võib tulemusi mõjutada.

EKMÜ on asunud aktiivselt tegutsema, et olukorda lahendada.

Mida me tahame

Kutselised mesinikud seisavad mesinduse jätkusuutlikkuse eest. Oma visiooniks peame

- korrastatud meeturgu, kus iga mesinik saab oma mett müüa õiglase hinnaga,
- tõhusat kontrolli piiridel, kus importmee pääs Euroopa turule on kontrollitud ja võltsingukahtlusega mesi sisse ei pääse,
- soodsaid turustamisvõimalusi mesinikele,
- mesiniku elukutse väärtustamist.

Meie eesmärkide seas on

- tollide kehtestamine Euroopa piiridel ja
- kõige kaasaegsemate kontrollimeetodite valideerimine ja kasutuselevõtt nii eel- kui järelkontrolli vahendina Euroopas.

Nende eesmärkide nimel oleme töötanud peaaegu kaks aastat. Suur osa tegevusest on käinud nõ esriide taga – suhtlemine Euroopa

mesinike organisatsioonidega, kohtumised Euroopa Komisjonis.

Ringsõit Euroopa mesinike juures

Aasta algul käisime Euroopa Kutseliste Mesinike ühingu (EPBA) presidendi **Bernhard Heuveliga** Euroopa-ringsõidul, et aktiveerida mesinike seltse ja kutsuda neid EPBA liikmeks. Kohtumiste teemad olid meedirektiiv, mis toona oli komisjonil veel vastu võtmata, ja tollid piiridel. Et EL saaks *anti-dumpingu* seadust alustada, peab 25% Euroopa mesinikeühendustest selle nõudmiseks allkirja andma. Oma ringkäigul kogusime allkirju ja kõik külastatud mesinikeühendused olid loomulikult tollide kehtestamise poolt.

Meekorjeprojekt

Üle-euroopalise meekorje projekti eesmärk on teadvustada, mis seis on meega Euroopa letidel. Suvel kogusime ja testisime mett Saksamaalt ja Soomest. Saksamaa testitulemused: 80% meest ei läbinud DNA-analüüsi. Kontrolliks lisasime Saksamaa ehtsa mee ja DNA-test näitas õigesti, et tegemist on päris meega.

Meekorjeprojekti käigus külastas Eestit president Bernhard Heuvel. Tutvustasime talle meie mesindust, kohtusime põllumajandusminister **Piret Hartmaniga**, mesinike **Jaanus Tulli** ja **Hannes Praksiga** ning käisime Celvia

VALMISTUGEM TOOTMIST SUURENDAMA

Peeter Matson, Nordmeli juht

Meie, mesinikud, oleme uskunud muinasjuttu ületootmisest. Kui keegi väidab, et meil on ületootmine ja igal nurgal mesinik, siis: tegu ei ole toimiva turuga, kus hind tekib nõudluse ja pakkumise põhjal. Meepettuse osakaal turul kasvanud tasemeni, kus hinna määrab petukaup, mitte päris toode. Eesti on osa maailmaturust ja ei ole mõtet arvata, et meid ei mõjuta maailmaturu hind. Me ei impordi palju ega tooda liiga palju – me peaksime tootma 4–5 korda rohkem ja eksportima ülejäägi. Me ei ole enda eest seisnud ja oleme nüüd jõudnud petukauba määratud hinnakriisi põhja.

Kui suudame koos pettuse turult välja suruda, jätkub ruumi kõikidele mesinikele – seega tuleb valmistada tootmise suurendamiseks.

laboris vaatamas, kuidas uuritakse meeproove. Valmis lühifilm, mis kajastab presidendi visiiti Eestisse ja mesinduse olukorda. Peale selle tegi Bernhard videoesinemises põhjaliku ülevaate meeturu olukorrast.

Edasine plaan

Peale Saksamaa meeproovide šokeerivate tulemuste selgumist otsustasime algetada kampania, et survestada ELi organeid valideerima kõige täpsem ja kaasaegsem kontrollimeetod, DNA-test. Selle nimel oleme teinud ja plaanime järgmist.

- Võimendame Bernhardi meeturu-videot sotsiaalmeedias. Selle video levitamise abil soovime jõuda Brüsseli, kõigi riikide meediamajade, ministriumide, meepakendajate, põllumajandusorganisatsioonide ja Euroopa mesinikeni, et juhtida tähelepanu tekkinud kriisi tõsidusele.
- Peame läbirääkimisi jaekaubanduse esindajatega, et nemad hakkaksid mett testima ja üks testist oleks DNA.
- Jätkame meeproovide kogumist. Praegu kogutakse proove Mehhikos, Rootsis, Austrias, Prantsusmaal; teiste riikide mesindusorganisatsioonidega suhtleme.

Täiuslik torm

Oktoobris jõudis kampania sõnum LinkedIn-ist Saksamaa meediasse. Nädala jooksul avaldas meie info tervelt 60 sealset väljaannet, sealhulgas Bild, teles on teema jõudnud Gali-leo, PRO7 ja RTL+ saadetes, Bernhard Heuvel on käinud korduvalt intervjuusid andmas. Ka Copa Cogeca avaldas arvamuse, et Brüssel peab kiirendama protsesse, et võtta kasutusele tõhusamad meekontrollimeetodid.

Kuid kampania edukus nõuab isiklikke aja- ja majanduslikke ressursse, ühegi projekti toetust meil pole. Seetõttu pöördume kõigi mesinike ja mesindushuviliste poole ja palume abi ja toetust, et saaksime kampaniaga jätkata ja olukorda muuta.

Tulevik sõltub sammudest, mida täna astume. Aita meil mesindusele tulevikku anda! Ka igapäevase väike panus on kokku suur tugi. ●

Kõik materjalid on saadaval EKMÜ kodulehel mesinikud.ee ja cleanupthehoneymarket.com. Missiooni saab toetada cleanupthehoneymarket.com lehel, kus saab hakata ka püsiannetajaks. Kui soovid ülekande tegemiseks arvet, siis kirjuta info@mesinikud.ee. Jälgi ka LinkedIn: cleanupthehoneymarket.

Foto erakogu

PÄRNUMAAL ON HEA MESI

Sel suvel on Pärnumaale mitmel korral jõudnud tunnustus hea mee eest.

Juunis kuulutas Suurbritannias toimuv rahvusvaheline meekonkurss London Honey Awards kuldmedali vääriliseks Pärnumaa Aasa Mesi maheda metsaõite mee, mille maitseid aitas purki panna mesinik **Raimo Mikhelson**.

Juulis toimunud Pärnumaa mee-päevadel osutus rahva lemmikmeeks Puusepa mesindustalu metsaõite mesi, selle purkpanemisel oli tegev meetalu perenaine **Maarika Puusepp**.

Septembris valisid Karksi-Nuia mee-festivali külastajad oma lemmikuks **Ants Andressoni** mee Pärnumaalt ja kolmandale kohale hinnati **Helen Baumanni** mesi Pärnumaalt Lavassaarest.

Pärnumaa mesi tundub olevat tõesti hea!

Hea mee haldjad Maarika Puusepp (vasakul) ja Helen Baumann.

Fotod Eveli Ilvest ja Taavi Bergmann

KES VÕIKS OLLA AASTA MESINIK?

Nagu igal aastal, valime ka tänavu aasta mesiniku ja aasta mesilaste sõbra.

Aasta mesiniku mõõdupuuks on hea kutsealane tase ja erialased teadmised, valmidus neid teadmisi teistega jagada, erialane uudishimu ja enesetäiendamise soov ning mesinikutöö kogemus. Oluline on ka kandidaadi panus Eesti mesinduse edendamisse, olgu teadustegevuse, mesindusürituste korraldamise või mesindust tutvustavate artiklite, raamatute või meedia-esinemiste kaudu.

Aasta mesilaste ja mesinike sõbra aunimetuse saaja on põllumees või muu valdkonna esindaja, kes on silma paistnud mesinikega tehtud aktiivse koostöö või muu tegevusega, mis toetab mesilasi ja mesindust.

Aasta mesinike ja mesilaste sõprade nimekirjaga saab tutvuda meie kodulehel mesinikeliit.ee/tunnustamised.

Kes võiksid olla tänavused aunimetuste saajad? Paku välja oma kandidaat ja saada tema nimi koos lühikese põhjendusega hiljemalt 31. oktoobriks aadressile info@mesinikeliit.ee.

Aasta tegijate valimine ja tunnustamine toimub 9. novembril EMLi üldkoosolekul ja teabepäeval.

OTSIME LUUREMESILASI!

Tule appi ja teeme koos ajakirja veel sisukamaks!

Kui hea toimetaja nägemine ka poleks, igale poole mesindusmaailmas tema pilk ikka ei ulatu. Laena oma terast pilku ja kirjuta, mis teemal tahaksid lugeda! Või veel parem: saada meile kaastöö, et rääkida mõnest probleemist, arutleda mesinduse tuleviku üle või kiita tublit sõber-mesiniku mõne lahke või nutika teo eest! Sellest numbrist saab juba lugeda meie luuremesilase nr 1 Agnes Peinari hoogsaid reportaaže. Miks ei võiks sinagi olla luuremesilane?

NB! Praegu on kaastööd puhtalt õhinapõhised, toimetuse autoritasu veel maksta ei saa.

Leid ja kaastööd ootame krista@mesinikeliit.ee.

MESI – HINNATUD KA UURIMISOBJEKTINA

Sel suvel koostas Riin Rebane mesinikele teatmiku „Mesi teadlaste luubi all“ – ja tegi seda kirjutades ja teadusuuringutesse süvenedes nii mõnegi tähelepaneku.

TEKST RIIN REBANE, PhD FOTO ERAKOGU

Olen ligikaudu kaksikümne aastat vähemal või rohkemal määral puutunud kokku mitmete meeteemaliste teadustöödega, kuid uue väikestruktuuri koostamise raames sukeldusin neisse sügavamalt kui kunagi varem. Nagu võiski oodata, andis selline põhjalik uurimine hea ülevaate olemasolevast ning tõi mulle üllatusi, aga ka pettumusi.

Hulgaliselt uuringuid

Kohe alguses oli mulle positiivseks üllatuseks see, kui palju uuringuid selle loodussaaduse kohta on viimastel aastatel läbi viidud. Teadusartikleid, mis otsingust välja tuli, oli tuhandeid! See kõik võttis korralikult pea ringi käima, ei osanud kohe fookust seadagi, sest seda kõike tundus nii palju. Mesi on inimeste toidulaual olnud juba tuhandeid aastaid, kuid ikka veel uuritakse selle omadusi ja kasulikkust, püütakse leida uusi kasutusalasid ning meetodeid selle geograafilise ja botaanilise päritolu kindlaks tegemiseks! Positiivseks järelduseks võibki pidada seda, et peale pikki aastaid oleme me väga lähedal analüüsile, mis aitavad meil mee autentsust tuvastada.

Samuti paelus mind arusaamine, kui mitmekülgne on mesi teadusuuringute objektina. Uuringuid viivad läbi teadlased väga erinevatest riikidest, nii suurtest kui väikestest, nii põhjas kui lõunas. Mõni uurib süvitsi,

kuidas ikkagi moodustuvad mee kristallid hoiustamisel, teine aga seda, kuidas on meile kasulik mee lisamine kohvile.

Ja palju kordusi

Samas pidin aga nentima, et paljud neist teadustöödest, mis uurisid mee kasulikkumõju inimestele, olid oma olemuselt pigem pinna-pealsed ja kordasid sarnaseid järeldusi. Ning nagu teadustöödega tihti juhtub, oli neist keeruline teha kindlaid üldistavaid järeldusi, sest igal uuringul oleks justkui mingi aga või piirang. Nii et teadlastel on veel pikk maa minna, et teha üldistavaid järeldusi; vaja oleks palju

põhjalikumaid ja hästi disainitud uuringuid, et kinnitada seniseid tulemusi ning leida kindlaid tõendeid mee tervislike omaduste kohta.

Olen tänulik, et teatmiku koostamine tekitas vajaduse teadusuuringutesse süveneda. Usun, et see raamatuke on heaks vahepeatusseks ning tulevikus on meil juba rohkem selliseid uuringuid, mille põhjal saame kindlalt kinnitada, millised on mee eelised ja kuidas neid kõige paremini kasutada oma tervise ja heaolu edendamiseks. ●

MESI ON INIMESTE TOIDULAUAL OLNUD JUBA TUHANDEID AASTAD, KUID IKKA VEEL UURITAKSE SELLE OMADUSI.

Nooremaednike päev
Mardi talus algas mee-
kohvi ja sissejuhatavate
meejuttudega.

Seltskondlik Marju Karin ning vurriärimees Heiki
etendamas sketši, kuidas uued hobimesinikud
võidurikaste nägudega ikka ja jälle kipuvad
kalli raha eest ostma aegunud meevurre.

EI SAA ME LÄBI MESINIKETA

**Kuidas nooremaednikud Mardi talus mesinik Heiki Kruusalu juures
käisid ja sealt ühe uutmoodi sumina südamesse said.**

TEKST JA FOTOD: AGNES PEINAR

Ühel jaanipäevajärgsel palaval juunikuu hommikul läheb mesinik Heiki otsa-esine veel kuumemaks, sest tema põlise Eesti talu hoovi Mardi talus Kehras sõidab mitu autot koos veel tulisemate naistega. „Ülbed ja julged!“ – nii kirjeldab oma õpilasi Tallinna Rakendusliku Kolledži (endise nimega Kopli Ametikooli) aedniku eriala õpetaja **Heli Molok**. Tal on õigus, sest tänapäeval ei õpi Koplis aednikuks mitte keskharidust omandav ning veel veidi eksleva pilguga noor, vaid uudishimulik, elu ja naati näinud inimene, kes pole sugugi iminoka peale kukkunud. Olgu täpsustuseks öeldud,

et seltskonnas oli ka paar meesterahvast, kuid elukogemus on neilegi õpetanud oskuse hoida naiste grupeeringus targu madalat profiili.

Algus on aias

Kogunemise alustuseks uudistavad nooremaednikud aias ringi ning noogutavad tähtsate ja heakskiitvate nägudega lillepeenra ääres – on ju neil vaja jaanuarikuiseks kutseksamiks üsna pikk taimenimekirja ära õppida. Suurt imetust pakub ka maja ees olev elujõuline ning hästi hooldatud hekk, millel on pere-mehe sõnul vanust kolme numbrikoha jagu. Omavahel lõpuni vaidlemata jääbki küsimus,

kas selle heki puhul oleks õigem rääkida topiaarlõikusest või eritasandilisest hekist.

Heiki alustab enda ja Mardi talu tutvustamist nn mesiniku hommikusöögikröbinat serveerimisega – ehk siis pakub õpilastele suurest ämbrist väga korralikult puhastatud ja hoiustatud suira. Enamik õpilasi pole varem suiragraanuleid näinud ega maitanud. Peab tõdema, et liigse aplausi saatel selle naturaalseid maitseomadusi ja tekstuuri ei kiideta, kuid eks see ole veidi ka meie, mesinike, tegemata jäetud lobitöö ja puudulik jutt toitainete väärtusest tarbijatele. Mardi talu hingeelu tutvustuse käigus on tunda Heiki siirast tänulikkust ja aupaklikkust pere naispoole ees, kes (üllatus-üllatus – samuti Kopli koolis nooremaedniku kutse omandanud) on maja ümber loonud õiteilu ning ehedat kodutunnet. Veidi on tunda ka kõneleja kahetust, et nii mõnigi töö maja ümber või sees ajanappuse tõttu tegemata on, kuid eks teab iga suurema maakodu omanik, et töö ei saa lihtsalt kunagi otsa. Just nagu Tallinn

ei saa kunagi valmis. Meil on hea meel, et Heiki oma koduüksed meile avas!

Küsimuste voor

Pikad jutud on ikka mõnusamad koos joogipoolisega. Maja terrassil istudes laseme meega kohvil hea maitsta ning kuulame sissejuhatavat tutvustust mesilaste maailmast. Monotoonsest koolitaja monoloogist on asi kaugel, sest nagu vanasõnagi ütleb, jõuab üks loll rohkem küsida kui sada tarka vastata ja kuna meie grupis puudub enamikel kokkupuude mesindusega, siis tuleb neid küsimusi nagu ... kuuldavasti Väandrast neid saelaudu tegelikult ikkagi ei tulnud. Mina hoian targu oma mesindusalaseid kogemusi terve päeva vaka all ja suunan kaasõpilasi küsima ikka Heikilt. Iga Eesti mesinik peaks teadma mesilaste külastamise etiketti: sina ei lähe mitte oma mesinduspiibliga teise mesiniku pühakotta oma tõde kuulutama! Õpilaste küsimused on mitmekesised. Tõenäoliselt paneks mõni neist enamikku

**EESTI MESILATE KAARTI
VAADATES VÕIKS
ÜMISEDA LAULU
„MAA TULEB TÄITA
MESI-LASTEGA.“**

◀ Saaremaal Liisu aiandit pidavad Liis ja Morten Umber said mesinik Heiki juures lõpliku julguse võtta üle oma 90aastase vanaisa mesitarud.

▼ Hetk mõnusat pikutamist Anija mõisa apiteraapiamajas.

MESINDUS

Kopli ametikooli nooremaedniku eriala õpilaste 2023–2024 esindus (vasakult): Stella Kivi, Marju Karin, Agnes Peinar, Iris Pütsepp, Liis Umber, Lea Eesalu, Heidi Ader, Alliki Kalliki, Mihkel Saar ja Uta Mäkiševa. Keskel mesinik Heiki Kruusalu.

Eesti mesinduskoolitajaid korraks mõtlema ning vastust pigem oletama. Heiki, teada-tuntud innovatiivne müügimees, oskab muidugi küsimustele vastata ka ilma vastamata ja nii, et hundid söönud ja lambad terved. Ka siis, kui naised ilma pikema keerutamiseta uurivad Eesti mesinike võimaliku paturegistri kohta. Muidugi tulevad jutuks ka meeturu probleemid ja ikka see vana teema, et kuidas siis tarbijana päris mesi ära tunda. Vaat siin kraaksatan ma küll ruttu juurde, et see va „suhkrustunud“ mesi, mida paljud tarbijad pelgavad, on üks hea mesi. Ja härmatise muster kristalliseerunud mee purgil on ka hea, mitte halb näitaja.

Kas tarru ka vaatame?

Jutud aetud, uurib Heiki, kas me mesitarru sisse ka vaatame. See on hetk, mil tunnen, et üks kiire „Muidugi!“ minu suust on vajalik, et lämmatada eos mõned ebalevad pilgud. Otsustatud! Õue tuuakse kast mesiniku müt-sidega ja see on kiirelt minev kaup. Jätan provokatiivselt mütsi pähe panemata, sest mehed kiitlevad mesindushuviliste klubis alati oma rahulike mesilastega ja olgu siis nüüd olla ... Ning oh neid planeeritud krokodillipisaraid, kui peaksin ikkagi paistes moka või silma saama!

„Ärge seiske mesilaste lennutee peal ees!“ on lause, mida järgneval pooltunnil nii mõnigi

kord hüüdma peab ja mille saatel veidi hirmunud pilgul kõrvale astutakse. Sellegipoolest on kõrge korpustaru lahtipakkimine päeva tippsündmus. Kui tihti ikka introvertsed mesindusmehed saavad olla ümbritsetud naistekarjast, kes kõik alt üles vaatavad ja õhkavad: „No on alles suur! Kui suureks see minna veel saab?“ „No ikka nii suureks, kui suurega sa ise hakkama saad!“ lähen naljaga kaasa. Jutt käib loomulikult korpustaru võimalikust kõrgusest.

Edasi lappame kärgesid ning vaatame, milline näeb välja haudmeala, kuidas valmib suur ning kus on see kõige magusam meevõõ. „Vaadake, sellel mesilasel ongi kompsud kaasas!“ kostab üks tõeliselt erutunud hüüatus – ja väike mesilane, kes õietolmu kandamiga tarru on naasmas, satub heldinud pilkude keskpunkti.

Kui kohustuslikud „vapper mina, hoidmas mesilastega kärges“ -fotosessioonid tehtud saavad, suundume mesindusruume ja kaubaladu vaatama. Et oleks ikka selge, millised on need üldiselt möödapääsmatud investeeringud selle toreda hobi või tootmise alustamiseks. Jalutuskäik lõppeb taas terrassil. Seal lõikame lahti klassiõe **Marju Karini** sponsoreeritud meekärje. Siinjuures täname kõiki inimesi, kes on raamatukogust tema „Naine. Otse ja ausalt“ raamatut laenutanud, sest just raamatukogu

honorari ootamatu laekumine teeb meie kõigi päeva magusamaks: mesinik saab otse tarust müüa kaks meekärge ning õpilased ühise mõmina saatel kere tarusooja kärjemett täis vitsutada. Elu keerdkäigud on toredad!

Kärjemeega maiustamine tundub olevat üsna kena lõppvaatus meie õppepäevale, kuid siiski tuleb Heiki poolt veel üks ettepanek. Mesinik kutsub meid Anija mõisa apiteraapia majaga tutvuma, sest sealsed elanikud on samuti tema hoolealused. Saame mõisapargis kuulda ja näha, kuidas mesilasperesid sellises majakeses majandatakse ning sirutus sumiseval voodil ja mitu tublit sõõmu taruhõngulisi aroome ongi selle mesinduspäeva rahulik lõpp.

Miks mesinikke aednikule vaja on?

Paari tunniga mesinikuks ei õpi ja veel vähem õpib tundma mesilasi. Katmata jäid ka sellised teemad, mis mesinikke ja aednikke erilaselt kõnetavad: tolmeldajad, pestitsiidid, herbitsiidid, elurikas taimestik, põllumajanduskultuurid, kliimamuutused, umbrohi, mullastik.

Olen endalt juba varem küsinud, mis väärtust on mesindusel aianduse eriala ühe valikainena. Mõtestasin selle enda jaoks lahti nii: oluline on tunnetada üksteise (aednikud vs mesinikud) olemasolu, sest meie mänguväljakud kattuvad ning mõlema tegevus

kujundab ümbruskonda. Kui aednikul on hea suhtlus mõne mesinikuga, siis on tõenäolisem, et tema maailmapilt on tolmeldajate võrra rikkam. Samuti on palju tõenäolisem, et selline aednik kasutab ise ning pakub ka oma klientidele (sh linnahaljastuse tellijatele) selliseid lahendusi ning töövõtteid, mis soosivad tolmeldajate paremat ning ohutumat elu.

Miks on aednikele mesinikke vaja? Ikka tolmeldajate pärast, sest kuigi meil leidub looduses ka teisi väärt tolmeldajaid, on ainuüksi üks suur mesilaspere oma populatsioonilt oluliselt suurem. Ja Eesti mesilate kaarti vaadates võiks ümiseda laulu „maa tuleb täita mesi- lastega.“

Kui vaatame aianduse üldist perspektiivi, peaksime minu meelest oma elupuude ja muruplatside hullusest naasma XIX sajandi lõppu, kus edumeelsust näitasid viljapuuaiad. „Päriskoha omanikule on häbiks, kui tal viljapuuaeda ei ole istutatud, sest seesugune aed toob mitte üksi kasu, vaid on iluks talule ja rõõmuks peremehele.“ (Carl Robert Jakobsoni kõnest Pärnu Põllumeeste Seltsile, 1875). Miks on tänaseks aednike ja mesinike ühisliidud hääbunud?

Igatahes läks tol juuniku kuuma päeva õhtul Mardi talust oma kodudesse 17 noorem-aedniku eriala õpilast, kelle südamesse oli lisandunud uut moodi sumin. ●

KOLM VAADET: ÕITSEB VÕI EI ÕITSE?

Mesinike ja põllumeeste suhetest on kuulda olnud peamiselt head, kuid siiski tuleb ette lugusid, kus teineteisemõistmist ei paista. Toimetusse jõudis üks selline lugu.

Foto Freepik

Mesiniku vaade

5. augustil toimus ühes Eesti külas herbitsiidi kasutamine päikesepaistelise ilmaga keskpäeval +24 kraadise õhutemperatuuri juures. See rohumaa oli üks viimaseid taimkattega nõ saari küntud maade vahel – just see, mida tolmeldajad suve teisel poolel külastavad. Piirkond on olnud paarkümmend aastat maheviljeluses, nüüd aga alles mõni aasta tavaviljeluses, ning kohalikud mesinikud ei osanud herbitsiidi kasutamist keskpäeval oodata. Kuigi siinsed mesinikud on oma mesilaspered PRIA registris registreerinud, ei teatanud põllutööde tegija neid plaanitavatest töödest. Ja teiste kasulike tolmeldajate – sadade erakmesilaste liikide ja kimalaste – register veel puudub.

Ühe mesiniku naine jooksis tööde tegija juurde ja küsis, miks te seda päeval teete? Too ütles, et siin midagi ju ei õitse ja miks teie mesilased siin üldse lendavad.

Tegemist oli eriti liigirikka niiduga, pikaajalise rohumaa paepealsel pinnasel. Varemalt on seda kord aastast niidetud või karjatatud, seda näitasid mõnes kohas põllu sees kasvavad kibuvitsavõrsed. See rohumaa oli peaaegu kuu aega varem niidetud, aga sellegipoolest näitasid seal kolmandal päeval pärast töid värvi roosa ja valge ristik, teistest

liblikõielistest veel sirplutserni ning rohkesti hiireherne liike ja kollast mesikat. Rikkalikult oli näha maarjaleppa, mis ei olnud üldse niitmisele allunud (ja on hea õietolmutaim). Õitses moorputk – see meeldib samuti mesilastele. Rohkem õitsvaid sarikalisi silma ei hakanud. Eesti kõige parem meetaim ussiheel näitas lühikeseks pügatult veel siin-seal sinist värvi – ussiheel on sealkandis paepealsetel väga tavaline. Oli rohkesti jumikat ja rikkalikult head õietolmu andvaid tubakalisi, näiteks leidus kõikjal madalat õitsvat kollast koertubakat. Põllu servas oli ohaka eri liike – ka nemad olid herbitsiidi saanud. Silma hakkasid veel viimaseid õisi näitav naistepuna ja pune ning rikkalikult härgheina, mis samuti meelitas mesilasi. Ka õitsev käokannus helendas veel siin-seal põllu sees, ning hanijalg, vesiheina liigid ja roomav madar – ka viimased kaks meeldivad mesilastele, eriti just vesiheina liigid, mis kasvavad rohukamaras.

Mõistan (kaasaegset) põllumeest, kes elab hetkes ega pea tulevikule mõtlema – püsi-taimestikku on muidugi lihtsam ja odavam herbitsiidiga tõrjuda kui agrotehnikat kasutada. Aga miks seda teha päeval? Rohumaadel ja põldude sees on palju häid nektarit ja õietolmu andvaid taimi, mis annavad tolmelda-

jaile korjet külmadeni välja. Neid kõiki ei pea kõrgest traktoriroolist tõesti märkama.

Põllumehe vaade

Tegin 5. augustil taimekaitsetöid, et põllukamarat töödelda ja maapind mustaks saada. Olin juulis selle põllu ära niitnud, et seal ei oleks õitsvaid taimi, ja tulin augustis pritsima. Kuna seal ei olnud õitsvat taimestikku, siis ma ei pidanud mesinikku teavitama ega töid ööseks planeerima. Peale selle sõltub põllumehe elu väga ilmast – sa võid homseks plaanida põllule minna siin külas, aga kui siin homme sajab, lähed põllule mõnes teises piirkonnas. Jube keeruline on sellistes muutlikes tingimustes kõiki ette teavitada.

Aga seadust ma kuulan ja hea tava vastu pole eksinud – mul ei olnud kohustust teavitada mesinikku ega teha taimekaitsetöid öösel, sest sellel põllul ei olnud õitsvaid taimi.

Minu ettepanek on, et tausta tuleb laiemalt vaadata. Täna on see pandud ainult põllumehe õlule, et uurida, kes su põllu ümber mesilasi peab või loomi kasvatab. Aga mesinik võiks ka ise huvi tunda, et kui tuleb uus omanik, kas tema ikka on kursis, et keegi oma tarusid siin põllu ääres hoiab. Eriti siis, kui varem on põldu peetud mahedalt ja nüüd enam mitte.

OHT JÄTTA SUHTLEMATA

Krista Kivisalu, toimetaja

Toimetusel oli valida, kas avaldada see lugu nii, nagu see meile tuli, koos nimede ja kohaandmetega, jätta reageerimata või läheneda teemapõhiselt, jättes kõrvale tegelaste nimed ja avaldades näite ühest kehvasti kommuniqueeritud loost. Arutasime ja valisime viimase. Toimetasin ja täiendasin tekste neutraalselt, helistasin igaühele, ei valinud pooli. Kuulasin inimesi, kuulsin kurbust, kibedust, viha, tüdimust. Püüdsin mõista.

Selle juhtumi ajendiks on hamletlik küsimus – õitseb või ei õitse – ja põhjuseks osapoolte erinevad põhimõtted. Aga kõige olulisem, miks see lugu avaldatud sai, on selle juhtumi selgroog: kehv kommunikatsioon. Ma loodan, et selle loo osalised istuvad lähiajal ühe laua taha ja lepivad kokku, kuidas toimetavad neil maal edaspidi nii, et põld oleks haritud, tolmeldajad terved ja naabrid saaksid üksteisele tere öelda. Ja et me oskaksime edaspidi, hoolimata erinevatest seisukohtadest, suhelda teist austavalt ja keskenduda lahendustele, mitte vigadele.

Seda ei pea kuidagi seaduses määrama, võiks ju lihtsalt juurde astuda või helistada, et tere, uus naabrimees, mina olen see-ja-see, mul on mesilased seal nurga taga, aga käivad siia sinu põllule ka korjele. Ega uus maaomanik pea kõike kohe teadma.

Seal põllul oli meie esimene kohtumine ja see ei olnud sugugi viisakas, sisuliselt tuldi mind mürgitajaks söimama. Kui suhtlemine niimoodi algab, siis ei vii see kuhugi. Kaks poolt peavad koostööd tegema. Kui vastaspool ei tee midagi, ei tee mina ka midagi.

Ametniku vaade

Mesinik heidab ette, et 5. augustil tehti taimekaitsetöid õitsval rohumaal ajal, kui tolmeldajad lendasid. Millal teieni info jõudis ja mida kohal käies tuvastasite?

Vastavasisuline teavitus jõudis põllumajandus-

ja toiduametile 06.08.2024, asjaolude täpsemaks kontrollimiseks teostati 6. augustil kohapealne kontroll. Kohapealse kontrolliga tuvastati, et teates viidatud rohumaa oli eelnevalt niidetud ja põllul ei olnud õitsvaid taimi.

Miks teile teadaolevalt ei tehtud seda öösel?

Enne iga taimekaitsevahendi turule lubamist on põhjalikult hinnatud võimalikke riske, mida see võib kujutada inimestele, loomadele ja keskkonnale (sh tolmeldajatele). Riskihinnang ja kasutamise reeglid kokku loovad olukorra, kus taimekaitsevahendite ja -tööde poolt tekkiv risk inimestele ja keskkonnale on viidud miinimumini. Antud põllul kasutati taimekaitsevahendit vastavalt preparaadi etiketil toodud tingimustele, sh taimikut võis pritsida päevasel ajal, kui töödeldaval alal ei esine õitsvaid taimi.

Kas põllumehele on kohustus vaadata enne tööde alustamist ala üle, et veenduda, et seal õitsvaid taimi ei ole?

Jah. Taimekaitsetööde teostaja peab olema

taimekaitsetunnistusega ehk vastava koolituse läbinud. Enne tööde alustamist peab ta veenduma, et tingimused taimekaitsetöödeks on sobivad – jälgima temperatuuri ja tuule kiirust/suunda ning hindama taimikut, kas on õitsvaid taimi. Samuti lugema taimekaitsevahendi etiketti ja järgima seal toodud nõudeid.

Kas Eesti taimekaitseseaduses on kirjas, et tohib kasutada agrookeemiat, sh glüfosaati, et püsirohumad harida?

Kui taimekaitsevahendi etiketis on taimekaitsevahendi kasutus rohumaal lubatud ja muud maakasutuse või toetusmeetmed seadusest/määrustest ei piira, ei saa glüfosaadi kasutamist keelata. Soovitusi võib jagada erinevaid, kuid lõpliku otsuse teeb iga põllumees ise.

Kuidas soovitate põllumehele ja mesinikule suhelda, et säiliks heanaaberlikud suhted?

Omavaheline kommunikatsioon on kindlasti oluline. Taimekaitsetöödest etteteatamine ei ole põllumehele kohustuslik, kuid kindlasti on see hea praktika, mida meile teadaolevalt ka kasutatakse. ●

MESINDUS JA TAIMEKAITSE

Mesniku kohustused

Vastavalt maaeluministri 25.11.2021. a määrusele nr 73 „Põllumajandusloomade registri põhimäärus“ tuleb põllumajandusloomade registrisse kanda tegevuskohad, kus tegeletakse mesindusega, seda nii oma tarbeks kui turustamise eesmärgil, sõltumata mesilasperede arvust. Täpne mesila asukoht ja mesiniku sidevahendite andmed registris võimaldavad põllupidajatel leida tema läheduses olevate mesilate kohta infot PRIA avaliku veebikaardi kaudu.

Hea tava on mesinikul teavitada oma mesila olemasolust naabrites asuvaid taimekaitsevahendi kasutajaid.

Taimekaitsevahendi kasutaja kohustused

Vastavalt põllumajandusministri 29.01.2011. a määrusele nr 90 „Taimekaitsevahendi kasutamise ja hoiukoha täpsemad nõuded“ on keelatud taimekaitsevahendit pritsida alal, millel on õitsvaid taimi, välja arvatud juhul, kui taimekaitsevahendi pakendi märgistusel on märges, et seda võib kasutada taime- de õitsemise ja mesilaste lendluse ajal.

Kui ei esine õitsvaid taimi, on mõningate putukatõrjevahendite pritsimine lubatud vaid ajavahemikus 22–05. Selle eesmärk on maandada riske ja vähendada tolmeldajate võimalikku kokkupuudet taimekaitsevahendiga.

Hea tava on teavitada kavandatavast taimekaitsetööst enne pritsimise alustamist mesinikke, kelle mesilaspered asuvad töödeldavate põldude lähedal. Teades kavandatavatest töödest, saab mesinik jälgida oma mesilaste tegevust ja vajadusel võtta kasutusele ettevaatusabinõud.

Allikas <https://pta.agri.ee/taimekaitse-ja-mesindus>

Paradise Honey

COMBINING NATURE & TECHNOLOGY

18 F: 17060,00 EUR (KM 0%)
27 F: 19720,00 EUR (KM 0%)
54 F: 25610,00 EUR (KM 0%)
76 F: 43490,00 EUR (KM 0%)
92 F: 47590,00 EUR (KM 0%)
120 F: 56190,00 EUR (KM 0%)

PRICKER PATENTEERITUD I

MEE- JA VAHAPRESSID

P50

~~2190,00 € (KM 0%)~~

2100,00 € (KM 0%)

Kuni 50kg/h

P200

~~4590,00 € (KM 0%)~~

4390,00 € (KM 0%)

Kuni 200kg/h

P500

~~6590,00 € (KM 0%)~~

6390,00 € (KM 0%)

Kuni 500kg/h

VURRITUSLIINID

27F

Kaasas meepump!

P100

~~3190,00 € (KM 0%)~~

3100,00 € (KM 0%)

Kuni 100kg/h

P350

~~5190,00 € (KM 0%)~~

4990,00 € (KM 0%)

Kuni 350kg/h

P1000

~~8490,00 € (KM 0%)~~

8290,00 € (KM 0%)

Kuni 1000kg/h

ERIPAKKUMINE:

S1B Rolling Pricker lahtikaanetusmasin +
1,2m Stand + 3.0kW veeküttesüsteem:

~~7650 € (KM 0%)~~

7267,5 €

Vahapress ei sisaldu hinnas.

Beebox 10F Serie

Samuti 8/9F seeria

Küsi hinda!

Beebox 8F/4Q Nuc & Mate

Küsi hinda!

MEE PASTÖRISEERIMIS-
MASIN:

300kg/h: 19990 € (KM 0%)

600kg/h: 25990 € (KM 0%)

OTSIME BEEBOXI EDASIMÜÜJAJID EESTIS!

Pakkumised kehtivad 2024 detsembri lõpuni.

Hinnad EXW, Saatmine ei sisaldu hinnas.

Paradise Honey LTD

Hunajatie 19, 06530 Kerkkoo, Finland

Tel: +358 40 037 7441

info@paradisehoney.fi / www.paradisehoney.fi

Kõik tooted on valmistatud Soomes.

Kõik Paradise Honey tooted on patenteeritud.

Valmari maakodu õu on kujundatud maitsekaks pargiks, kus on mõnus nii mesilastel kui inimestel.

KUIDAS ALUSTADA MESILATURISMIGA?

Mesinik Valmar Palmsaar katsetas sel suvel esimest korda omal käel, kuidas viia läbi õppepäeva mesilasse külla tulnud noortele.

TEKST JA FOTOD: AGNES PEINAR

Ühel kevadisel päeval helises ootamatult minu telefon. Helistas mesinik Valmar. Seda ei juhtu aastal 2024 enam väga tihti, et keegi eelistab sotsiaalmeedia asemel telefoni teel juttu puhuda, aga just nõnda tookord läks. Jututeemaks oli Eesti mesinduse suunad – ta oli lugenud üht varasemat artiklit Mesinikus, kus ma unistasin sellest, et Eesti võiks olla väike, kuid maailmakuulus hobimesilaste mee-meka (lugu ilmus Mesiniku sügisnumbris 2023, *toim*). Valmar elas sellele mõttele väga kaasa ning mainis, et proovib esmakordselt sel suvel oma mesila avada ühele noortegrupile. Ma ei olnud Valmarit kunagi näinud, kuid pahvatasin kohe, et ma tahaksin tulla seda üritust vaatama. Isiklikust huvist ning ehk saab sellest ka loo kirjutada.

Mesilaste elust

See oli juulikuu keskpaik, kui võtsin varahommikul autoga suuna Lääne-Harju valda Pae külla. Külatajaid oli kohale saabunud umbes viisteist, põlvkõrgustest müra- karudest kuni soliidse prouani, mediaaniks teismelised. Kohe hoovi astudes püüdis pilku hooldatud ja väljakujunenud stiiliga aiakujundus, mis oli suurepäraselt tasakaalus maakodu lihtsa, kuid elegantse rustikaalsusega. Märkasin sedagi, et lillepeenras oli äraõitsenud laukude lehed sätitud ringikujuliste mustritena – tõenäoliselt oli see perenaise Aune kätetöö, kuid selliseid perfektsionismi ilminguid panin ma tol päeval korduvalt tähele ka mesiniku enda käekirjas.

Ideaalse ilmaga päev algas kauni või-leivatordi ning joogitopsidega. Samal ajal tutvustas mesinik külalistele oma maakodu ajalugu ning pajatas, kuidas ta mesindamise ja poolesaja mesilaspereni jõudnud oli. Mesindusteadmisi on ta omandanud MTÜ Alustame Algusest mesinduse ABC-kursusel ning lisateadmisi Tallinna Kopli ametikooli meetootjate kursuselt.

Üsna pea tõi Valmar välja kotitäie mesindusülikondi, mis olid mulle tuttavad juba **Heiki Kruusalu** mesilast – tegu on lihtsa, kuid piisavalt tõhusa hõlstiga, mida hinnaklassi poolest kannatab suuremas koguses külatajatele varuks osta. Mesiniku mütsi kandmine tekitab alati emotsioone – vanad mesinikud võivad ju naerda „ufode“ ja „skafandrite“ kamba üle, kuid esmakordselt mesilast külastavale inimesele tekitab see sellise tunnete kokteili, kus natuke on ootusärevust, natuke hirmu ja natuke on see müts nagu naljakas ka ... Fakt on see, et mesiniku mütsi kandmine on kohustuslik osa täisväärtuslikust mesila külastamise kogemusest!

Esinduslikud mesitarud

Edasi algas üks äärmiselt informatiivne õppepäev mesitarude juures. Pean tunnistama, et olin Valmari põhjalikkusest terve päev suisa pahviks löödud. Kuna oleme temaga läbinud samad mesinduskursused, siis kallid Eesti mesinduskoolitajad, siin on sõnum teile: teadke, et õpilased on teid kuulanud, suud ja silmad ammuli, ning mitte üks õpetussõna pole kaotsi läinud! Tõepoolest – Valmari tutvustus oli nagu eeskujulik mesindusõpik. Sama eeskujulik oli mesiniku ülikond: puhas, stiilne ning soliidset esindamas usaldusväärsset Eesti mett. See on oluline, sest mesinik on ka toidukäitleja.

Ka külalistele koduarias presenteeritud ning **Toomase Tombergi** valmistatud kaasaegsed lamavtarud nägid äärmiselt kenad välja: igal tarul oma nimi, igas tarus selle nimetusega tarupäevik. Tarude ümbrus oli hooldatud ning kaunistatud erinevate istutus- aladega. Puhas inventar, puhtad pesaruumi katted, hügieenilise välimusega kärjed ning sõbralikud mesilased – no mis sa hing veel tahad mesilas näha!? Meekäitlusruume!

Täiuslik kord. Pakendamis- ja meekäitlusruumi kompaktne läbimõeldus ja hügieenilisus avaldavad muljet.

Ruumid, need ruumid

Ja meekäitlusruumidesse me läksimegi. Valmar jagas seltskonna kolmeks, sest nii oli väikeses meemajas parem liikuda. Teate – kui ma enne olin natuke kade, siis pärast meemajja astumist olin ma ikka väga kade! See, milline puhtus, organiseeritus ja hea kujundus selles armsas väikeses meemajas valitses, oli lihtsalt puhas silmarõõm. See ei olnud mingi hetkeline puhtuse-puhang, vaid viimane kinnitus sellele, et siin on lattu sama kõrgel nagu sülem männipuu kõrgemal oksal. Meemajakases olid valmis pandud kenad meekärjed ning kõik külastajad said läbi viia protsessi „mee teekond tarust purki“.

Need, kes parasjagu meekäitluse telgitaguseid ei avastanud, istusid õhtusöögilauda. Valmari poeg **Ian-Aaron** kostitas meid enda valmistatud värsket suitsukalaga, mis tuli välja kaunistatuna suitsuahjust – ja selgus, et ka see on Iani enda tehtud. Küll maitses see kala hästi koos kartuli ning toorsalatiga! Nagu sellest oleks veel vähe olnud, haaras ta ka pan- ni ja tegi mõnusalt kardemoniseid pannkooke meega. Need võitsid kõikide laste südamed. Hiljem tuli Valmar ning serveeris meile suupisteid, et inspireerida inimesi julgelt mett erinevate toiduainetega kombineerima. Ma ei hakka siin kõiki koostisosi reetma, kuid

Anna endast parim. Valmari meepurgisildid on joonistanud elukaaslane Aune.

Valmar katsetab väga põnevate lisanditega maitsemeesid. Eriti hea oli kuulda, kuidas tal jagus häid sõnu naabermesinik **Heiki Palmile**, kelle valmistatud maitsev mee Leib oli samuti laual. Just nii peabki üks tugev kogukond toimima!

Õhtu lõppes lõkke ääres viktoriini, mesiste auhindade ning diplomitega. Päev oli pikk ning ka Valmari pilgust oli näha, et ta oli endast sel päeval andnud kõik kõige parimal viisil.

Kuna see oli ka mesiniku jaoks esmakordne kogemus sellist õppepäeva korraldada, oli see õpetlik kogemus kõikidele osapooltele. Kokkuvõtteks: uue generatsiooni mesinike võimekus on ilmselt kõrgemal, kui me julgeme oletada – seega võiksime kõrvale jätta vana hala mee hinna üle ning keskenduda sellele, et vähemalt väiketootja mahu mesinikud julgeksid oma mesilast müüa uusi väärtusi ning panustaksid meeriigi kuvandi loomisse. Elagu mesilaturism! ●

Mesila- külästuse idüll. Külastajaid võluvad mete degusteerimine ja oma silme all valmivad kohalikud maitseid.

SEITSE SOOVITUST APITURISMIGA ALUSTAMISEKS

- Mõttele läbi, kes on sinu sihtgrupid ja mida soovid neile pakkuda. Kas mesindamise algkoolitust? Meelelahutuslikus vormis mesilaste ning Eesti mee populariseerimist? Lõbusat ja magusat päeva lastele? Kas keelteoskus võimaldab ka välisturiste võõrustada?
- Ära ülehinda inimeste vajadust esimesel külaskäigul kõiki mesilaste ja mesinduse pisidetaile tundma õppida.
- Ära alahinda populistlikku ning lihtsat meelelahutust: näiteks ette planeeritud ägedaid fotoseeriaid kärgede ning suitsukuga, tarude joonistamist, meepurgi kleeibiste disainimist jms.
- Paku julgelt ka naabruskonna lisandväärtusi käsitööst toiduaineteni.
- Ära pelga püsti panna müügiletti, kus on võimalik tasuda ka ülekandega.
- Ka pereliikmel võib olla lisandväärtus mõne oskuse näol – kaasa ka nemad!
- Julge ennast pakkuda – olenemata sellest, milline on sinu (maa)kodu ja mesila, külastajale on see uus ja põnev kogemus. Sinu ülesanne on reklaamida külaskäiku kõige enesekindlamal kandidaatsel: olgu selleks „luksuslik nädalavahetus kaunis väiketootja mesilas koos saunameega“ või „laste telklaager lõkke-pannkookide ja tiigisuplusega rustikaalses maakodu mesilas“ või „mee ja meetaimede õppeklass“ jne.

Sotsiaalne võrgustik.

Oma vahelised sidemed on olulised ka teadustöös – korraldajad kutsusid EurBee osalisi nii rappa kui pidulikule õhtusöögile.

President peab kõnet. Risto Raimets kuulutab EurBee 10 avatuks.

EURBEE ANDIS TULEVIKULOOTUST

Killukesi 16.-19. septembril Tallinnas Kultuurikatlas toimunud mesindusteaduse aasta tippsündmuselt EurBee 10.

TEKST KRISTA KIVISALU FOTOD EURBEE, KRISTA KIVISALU

Tallinna saabunud kongressi 350 külalise seas oli ka enam kui viiskümmend eesti mesinikku, mesindusteadlast ja -huvilist. Sellisel tasemel mesinduse, tolmeldamise ja putukate tervise alaste teadmistega lektoreid satub Eestisse harva. Ülipõnevate loengute kõrval kinnitas see rahvusvaheline, rohkesti noori huvilisi ja sõbralikku, koostöövalmis õhkkonda pakkunud sündmus usku mesinduse tulevikku. Ka ajakiri Mesinik oli kohal, kuulas loenguid, suhtles osalejatega

ja ootab juba järgmist EurBeed, mis kahe aasta pärast toimub Itaalias Bolognas.

Intervjuusid osalistega saab lugeda nii sellest kui järgmistest Mesiniku numbritest, siinses lühiküsitluses palusime viiel osalejal vastata kolmele küsimusele:

1. mis kongressil enim kõnetas,
2. mis on tema hinnangul mesinduse suurim probleem ja
3. kuidas saaks kaasa aidata meeluvi suurenemisele.

VÄIKE EESTI TEEB SUURI ASJU

Risto Raimets, EurBee president

1 Minu jaoks on kongressi üks nael juba see, et siia tuli kokku nii palju inimesi üle kogu maailma. Algselt vaid Euroopa üritusena mõeldud EurBee on kasvanud globaalseks ja saanud mesindusteadlaste seas kahe aasta tippsündmuseks.

On oluline, et loengute kõrval saab toimuda ka vahetu suhtlus. Siin ringi käies näeb ja kuuleb, et inimestel on suur rõõm taaskohtumiste üle. Just sellepärast lisasime programmi ka sotsiaalse poole ehk matka Viru rabas, õhtusöögi lennusaadamas, tuuri Tallinna vanalinnas. EurBee on koht, kus uued ja vanad sõbrad kohtuvad.

Ja teine selle kongressi *highlight* on, et kohal on nii palju noori. Laias laastus pooled külalised on noored inimesed – värsked doktorandid, teadlased, mesindushuvilised.

Sisu poolelt kõnetasid mind väga sakslaste ja inglaste loengud nende kogemustest aasia vapsikuga. Oleme maaülikooliga sellest juba varem avalikkuses rääkinud, et *Vespa velutina* jõudmine Eestisse on tõenäoline ja selleks tuleb valmistuda.

MESI VÕIKS OLLA AVALIKKUSES ROHKEM NÄHTAV

Valters Brusbārdis, Lāti mesinike liidu juht

1 Olen käinud päris mitmel Eurbee kongressil ning kiidan siinset korraldust ja teemavalikut. Mesinduses on palju spetsiifilisi probleeme, mida siin käsitletakse. Näiteks kõnetasid mind aasia vapsiku *Vespa velutina* teemalise ettekanded – see uus väljakutse ja meil on vaid mõni aasta, et end tema Lāti jõudmiseks ette valmistada. Sama on ju teil Eestis.

2 Mesinduse probleemidest vajab ehk kõige kiiremini lahendust mesindussaaduste saastumine ja pestitsiidide jäägid mees. Tegelemise teemaga ka oma kodumaal. Pestitsiididest, nende mõjust tolmeldajatele ja mürkide jääkidest oli EurBeel terve päev loenguid, see

Väga meeldis ka Stefan Mandli ettekanne, kuidas tema oma mesilas teadust rakendab, aretades VSH-mesilasi.

3 Mesindusega seotud probleemid on kompleksed: varroa, haigused, pestitsiidid, meepettused ja mee madal hind. Lootuskiired siiski paistavad – Eestis loodud DNA-test ja EMÜ mee sõrmejälje projekt ei võistle omavahel, vaid täiendavad teineteist. Just taoliste innovaatiliste projektide ja lahendustega paistab väike Eesti maailmas silma. Mesilasi uurivaid teadlasi huvitab mesinike ja meemüügi käekäik väga – kui mesinikul läheb halvasti, siis läheb ka mesilastel halvasti.

3 Hiljuti oli supernäide, kuidas Nordmel suutis tänu DNA-testile suure meepartii Jaapanisse müüa. Mulle tundubki, et sel kehvajal ajal müüb aina rohkem innovaatilisust, muuhulgas ka see, kui tõhusate meetoditega me suudame tõestada, et meie mesi on puhas ja ehtne.

MIDA VÄHEM ON MESINIKEL PROBLEEME, SEDA VÄHEM ON NEID KA MESILASTEL.

MISSIOON: LEIDA NUTIKAS VIIS TOLMELDAJAJD PÄÄSTA

Olli Loukola, soome kimalasteuuriija

1 Olen kuulnud väga palju huvitavaid ettekandeid. Kuna minu töö on seotud eelkõige kimalastega ja nende omavaheliste suhetega, kõnetasid mind kõige enam tolmeldajate tervisest ja käitumisest rääkivad ettekanded.

2 Ma ei tea väga täpselt mesinduse probleeme, aga eks puudutab ka meemesilasi tolmeldajate üldine kadumine. See on probleem, millele peame kibekiiresti lahenduse leidma. Nagu ma oma ettekandes ütlesin: me peame parandama putukate renomeed üldises plaanis. Kui üldine arvamus käsitleb praegu inimest kui „looduse krooni“, kedagi, kes on kolmnurga ülemises tipus, kõik teised temast allpool ja putukad üldse kuskil kauges alumises nurgas, siis minu töö eesmärk on mõtlemise muutus: et kõik elusolendid, inimesed ja putukad sealhulgas, ei ole mitte kolmnurgas, vaid ringis, kus kõigi roll on oluline. Seda inimesed juba üldiselt teavad, et tolmeldajad on tähtsad, seda ei pea enam alla joonima, kuid me peame näitama, et putukad on õppimisvõimelised olendid, et neil on abid ja emotsioonid ja nad oskavad omavahel koostööd teha.

Ja teine probleem: kuidas peatada pestitsiidide kasutamine. Me ei saa öelda lihtsalt, et stopp, rohkem ei tee – pestitsiidide järsk lõpetamine täna võib olla liiga riskantne. Me peame mitme teadusharu vahelises koostöös leidma turvalise, nutika viisi, kuidas lõpetada pestitsiidide kasutamine ja sellega koos tolmeldajate vähenemine.

3 Mett söön ma palju, niisama ja jogurtiga ja hommikusöögiks, ka mu lastele meeldib mesi ka väga. See pole väga originaalne mõte, aga ilmselt tuleks noori ja lapsi ahvatleda mee ja mesilaste vastu huvi tundma. Ja seda huvi saab hästi koolide kaudu tekitada.

SOTSIAALSED PUTUKAD ON SUPERORGANISMID

Dalial Freitak, mesilaste vaktsiini leiutaja

1 Mul on olnud hea meel kuulda nii palju ettekandeid mesilaste tervise teemal. Tore on näha, et väga palju inimesed tegelevad mesilaste uurimisega, et see on oluline paljudes maades ja eri tasanditel: molekulaarsel, käitumise- kui ka toidutasandil. Eriti põnev oli Olli Loukola ettekanne kimalaste probleemilahenduse ja omavahelise suhtlemisvõime kohta.

TÖÖTAME ELLUJÄÄMISEKS VÄLJA UUSI TOOTEID

Stefan Mandl, Austria suurmesinik

1 Ega vist mujalt ei leiagi nii kõrge kontsentratsiooniga mesindusteadlaste kohalolekut kui EurBeel – juba see on väärtus. Kohtusin paljude vanade sõpradega – see on väga tähtis, et saaks omavahel jagada probleeme. Koos tulevad ka lahendused.

2 Mesindus on üleni üks probleem! Viimasel ajal pole oluline mitte ainult mesilaste, vaid ka mesinike ellujäämine. Euroopa mesinikud hakkavad väsimata, me ootame poliitikutelt regulatsioone, et hoida importmesi meie turust eemal. Meie suurim probleem ongi see, et me peame aktsepteerima Aasiast tuleva mee hinda. Meie oma 15 000 perega tuleme toime tänu sellele, et ... mu naine on väga hea arvete kirjutaja. See oli huumor – tegelikult peame väga tugevasti kalkuleerima. Vähendasime oma tööliste hulka, proovime saada rohkem toodangut vähema tööga. Kui varem käisime hooajal 15

2 Minu jaoks on probleem avalikkuse, otsustajate ja riigi hoiak mesilaste ja tolmeldajate suhtes. Meie räägime mesilasest kui olulisest loomast loomakasvatuse vaates ja ma soovin, et ühiskond, valitsus ja organid võtaksid mesilasi ja nende tervist sama tõsiselt kui kanu, sigu ja veiseid. Putukad ei ole mingid tüütud tegelased, sotsiaalsed putukad on superorganismid! Nad oskavad probleemidele lahendusi leida, eeskuju järgi õppida ja nende roll keskkonnas on tohutu suur.

3 Mina armastan väga kohalike mesinike mett. Ma ei osta supermarketist mett alates sellest korrast, kui esimest korda kohaliku mesiniku mett proovisin. Usun, et me peaksime veel aktiivsemalt propageerima oma kohalikke mesinikke; mesindusseltsid võiksid kutsuda inimesi mett proovima, tutvuma mesinikega ja seal mett ka müüma.

korda tarude juures, siis nüüd ainult 7. Ja me ei tegele enam rändmesindusega.

Kindlasti on olulised head partnerid. Meil on palju kasvada aidanud Austria suurim kaubanduskett SPAR, nemad ostavad kohalikku kaupa. Nad teavad, et iga aasta on erinev, ja nad toetavad ka siis, kui meil ei lähe hästi. Peale selle otsime muid võimalusi sissetulekut saada. Näiteks toodame nüüd ka taruvaiku, seda ostab partner, kes kasutab taruvaiku medikamentide tegemiseks. Oleme nüüd ka mesilasperesid selle järgi valinud ja aretanud, et nad taruvaigutaksid rohkem. Sel aastal õnnestus müüa ilusaid meekärgi kruisilaevaladele, kus pakutakse kärjemett hommikusöögilauas. Ka mesilaste aretus ja mesilasemade müük on aidanud ellu jääda – aretame peresid, kes toovad rohkem saaki, kel on VSH-jooni ja kes talvituvad hästi.

3 Ma arvan, et üks lahendusi inimeste meeluvi suurendada ongi pakkuda erinevaid tooteid, mida tarust saab. Näiteks üks mu sõber toodab mesilasvahast kreeme, õietolmutooteid, meejooke, komme, eri maitsega mett jms – tal on ligi 700 eri toodet! Ehk siis, mesinik: ole nutikas uute toodete ja müügi-kanalite otsimisel, ära piirdu vaid meega! ●

TEADLASTE 14 JÄRELDUST EURBEE ETTEKANNETEST

- Mesilaspered ja looduslikud tolmeldajad jagavad ühist ruumi ja nende suutlikkus harmooniliselt koos eksisteerida võib olla erinev.
- Mida liigirikkamad on põllukultuurid ja mida paremini need kasvavad, seda suurem on mesilaste liigirikkus ja parem nende heaolu.
- Mesilased õpivad varroavastast hügieeni kõige tõhusamalt siis, kui nad näevad teiste mesilaste eeskuju.
- Mida vähem on mesinikel probleeme, seda vähem on neid ka mesilastel.
- Uute ideede jaoks on teadlastel vaja laiemat haaret ning otsekontakti mesinike ja ühiskonnaga.
- Mõned mesilaste viirused levivad erinevate tolmeldajate seas ja mõned mitte.
- Mesilased võivad nagu „lendavad arstid“ ripslastega nakatunud põldudele viia annuse entomopatogeenseid seeni.
- Kasutagem nutikaid lahendusi põllukultuuride paremaks tolmeldamiseks, nt õitsvad kattekultuurid, arukas tarude/pesade asukohtade valik ja vähem pestitsiide.
- Mesilaste haiguste avastamine on mesinikele endiselt probleemiks.
- Suureks probleemiks on muutunud mesilaste toidulaua mitmekesisuse vähenemine ja seda suuresti inimtegevuse tõttu.
- Õistaimede liigirikkuse suurendamine mis tahes kujul on kasulik tolmeldajate liigirikkusele.
- Looduslike tolmeldajate ja majandatavate mesilaste kaitsmiseks on vaja tarka meelt ja koostööd sektorite vahel.
- Kitsastele nišsidele spetsialiseerunud looduslike mesilaste liikidel on risk kaotada muutuv keskkonnas konkurentsivõime.
- Kvaliteetsed mesilaste genoomid on geneetika säilimiseks hädavajalikud.

Avamine. Rahva-
tantsijad haarasid
tantsuringi ka
festivali maskoti.

Laadal sumiseb.
Laadal oli mett ja
mesilasi, suuri ja
väikseid.

Mesniku töövahendid.
Mesindusnäitus pakkus äratundmisi
nii varasemast kui uuemast ajast.

34 mee varjundit. Lemmikmee
valijate rivi oli pikk ega katkenud
peaaegu korrakski.

MEEFESTIVAL HOIAB TRADITSIOONE

**Eesti mesinduskalendris on oma
kindel koht Karksi-Nuia meefestivalil.
Tänavu toimus festival juba 16. korda.**

TEKST ALEKSANDER KILK FOTOD TAAVI BERGMANN

Meefestival on Karksi-Nuia aianduse ja mesinduse seltsi (AMS) ning kohaliku kogukonna algatatud ja hoitud traditsiooniline suvelõpusündmus, teisalt ka Karksi-Nuia kui Eesti meepealinna üks vapi-sündmusi, mis toob kokku mesinikke ja teisi huvilisi peaaegu üle kogu Eesti.

Juured ...

Mesindusel ja aiandusel on Karksi kandis olnud läbi aegade oluline roll ja sügavad juured ning siinses ajaloos võib märgata mitme tuntu eestvedaja sõrmejälgi. Ühe esimesena nimetatakse Halliste ja Karksi koguduse pastorit **Karl Ernst von Bergi** (1773–1833). Veidi hilisemad aianduse ja mesinduse edendajad siin olid **Christian Arro** (1885–1942), tema abikaasa **Amalie Arro** (1889–1943) ja nende poeg **Vello Arro** (1914–2001). Mesinduse edendamisel oli oluline roll **Jaan Roots** vanemal ja **Jaan Roots** nooremal. Viimasel poolsajandil ja kuni tänaseni on nii Karksi kui ka kogu Eesti mesinduse arendamise ja mesinike kogukonna ühendamise eestvedaja olnud **Antu Rohtla**.

Jaan Roots vanem (1860–1935) töötas Karksis Longi vallakooli õpetajana. Ta oli 58 aastat mesinik ja kohaliku piirkonna ning Viljandi-maa mesinike üks eestkõnelejaid. Just temal oli oluline roll Eestimaa Mesilaste Pidajate Seltsi asutamisel 1902. aastal ning selle arendamises. Eesti Mesinike Liit luges oma asutamisotsuses 1992. aasta veebruaris ennast Eestimaa Mesilaste Pidajate Seltsi tegevuse jätkajaks.

Jaan Roots noorem (1908–1967) oli põllutöökoja mesindusala konsulent ja ajakirjade Mesinik ning Aed ja Mesila tegevtoimetaja. Alates 1944. aastast töötas ta põllumajandusministeeriumi mesindusala eriteadlase ja Polli katsebaasi mesindusosakonna juhatajana. Ta korraldas mitmes piirkonnas mesinduskursusi ja seminare ning organiseeris mesinduslase kirjanduse väljaandmist. Kui mesilaid hakati rajama kolhoosides ja sovhoosides, tuli tal olla mesinikele asjatundlikuks nõuandjaks.

Karksi piirkonna mesinduse tugev baas oli hea väetis siinse mesinduse taseme, maine ja tuntuse kasvuks. Karksi-Nuia AMSi eestvedamisel jõuliselt ellu kutsutud ning laialdast

populaarsust võitnud meefestivalid ja teised mesindusüritused ei saanud jääda tähelepanuta. Pole siis imestada, et kui Karksi valla volikogule tehti ettepanek nimetada Karksi-Nuia Eesti meepealinnaks, siis 21. septembril 2017 volikogu selle otsuse ka tegi. Ülemaailmsel mesilaste päeval 20. mail 2018 kell 13 hüüti Karksi-Nuia kultuurikeskuse ees see teade välja: Karksi-Nuia on Eesti meepealinn!

... ja öied

Nagu juba tavaks, toimus ka tänavu sündmuse avamine festivali põhipäeva eelõhtul. Reede, 13. septembri õhtul Karksi ordulossi õue avamisele saabunute kõrvu hellitasid Peetri kirikus toimunud kontserdil vokaalgrupi MIRT kaunikõlalised laulud. Öhtu lõpetas hämaruses silmailu pakkunud virtuoossete kunstnike tuleshow.

Meefestivali põhisündmused rullusid lahti laupäeva, 14. septembri hommikul Karksi-Nuia keskväljakul ja kultuurikeskuse hoones. Kui luuleliselt väljenduda: Karksi-Nuia täitus magusalt meelitava meelõhnaga, taustaks laadamelu ning mesinike ja meesõprade suur sumin otsekui tohutust mesitarust. Suur meelaat, kuhu oli saabunud oma mett

pakkuma kümneid mesinikke, sai alguse kell 9. Mesinike müügilaudadele oli üles rivistatud meepurke, kärjemett, suirapakke ning muud suu- ja tervisepäras. Mesinikud oli naerunäosed – ostjaid ikka oli. Peale mee ja teiste mesindussaaduste pakuti puuvilju, liha ja kala, sibulaid ja küüslauku ja muud toidukraami. Loomulikult ka riideid, jalanõusid ja muud puid-padi.

Pärast meefestivali ametlikku avamist ja pidulikku kõnesid aitasid peomeeleolu ja tantsulusti luua ansambel Lõõtsanõbid ning Simmanitrio, mille koosseisus muusikud **Marko Matvere, Jaanus Jantson ja Margus Põldsepp**. Kaasaelamist pakkusid kohalikud rahvatantsijad.

Teadmised ...

Samal ajal koguti kultuurikeskuses kokku meetoitute ja -jookide konkursile saabunud maiuseid ning rahva lemmikmee konkursil

MESINIKUL ON
ELU LÕPUNI
PALJU ÕPPIDA.

osalevaid meepurke. Keskuse suures saalis algasid kell 11 mesindustemaalised loengud, taustaks mesindusnäitus. Hoone teisel korrusel toimunud töötoas harjutasid meehuvilised **Katrin Aidi** juhendamisel mitmesuguste lisandite ja maitsetega meejookide valmistamist. Seejärel kutsus töötuppa geoloogiadoktor ja Eesti üks paremaid turba asjatundjaid **Mall Orru**, tutvustades turba kasutamist käte vaevuste raviks ja iluprotseduurides (vt ka lisalugu).

Loengusaalis räägiti hooajalistest töödest mesilas ja mesindustaaduste kasutamisevõimalustest. Kogenud usaldusmesinik **Jorma Õigus** andis nõu, kuidas hooaja lõpus parimal viisil varroalesta tõrjuda ja mesilaste tervist hoida ning mesilaspered talveks targalt valmis seada. **Anna Aunap**, kes tegeleb keskkonnauuringute keskuses mee kvaliteediuringute ja -analüüsiga, arutles mee kvaliteeti iseloomustavate näitajate üle ja rääkis mesiniku tegevustest mee kvaliteedi hoidmiseks käitluse ja säilitamise käigus. **Aleksander Kilk** tutvustas mesinikele

võimalusi mee ja teiste mesindustaaduste kasutamiseks inimeste tervise hoidmisel ja parandamisel.

Loengud ja mesindusinventari näitus olid populaarsed – kokku osales kuulajatena-vaatajatena ligi 60 huvilist. Karksi-Nuia AMSi juhi **Leili Naela** sõnul tulnud üks vanemapoolne mesinik loengute lõpus saalist ja õhanud: „No küll olid huvitavad loengud! Mesinikul on lausa elu lõpuni palju õppida!“ Tore, kui saame pakuda mesinikele seda, mis neid huvitab ja mida nad endale kasulikuks hindavad.

.. ja maitset

Meefestivali traditsioonilise osana korraldas Karksi-Nuia AMS kultuurikeskuse sinises saalis meetoitude ja -jookide konkursi. Osales 25 rooga, samuti jookke, mille valmistamiseks oli kasutatud mett. Esindatud olid magusamad ja soolakamad koogid, salatid ja moosid, suupistid ja kastmed. Huvitavaid maitseelamusi pakkusid näiteks kurgi- ja seenesalatid mee ja

lisanditega, mõnus maitstes meejäätis. Jookidest olid laual astelpaju-meejook ja meeõlu ning ka üks tõhusama toimega meejook.

Esimesena maitseteid ja hindasid roogasid ning meejooke žürii liikmed. Žüriilt sai kõrgeima hinde sõir suvikõrvitsa-astelpajukastmega, mille valmistas **Viivika Sarv**. Olgu märkusena lisatud, et Viivika on olnud üks meetoitude konkursi parimatest juba mitmel festivalil. Žürii tunnustas teise kohaga mädarõikakreemi meega, mille valmistas **Mihkel Kalda**, kes on ka mesinikuna tuntud tegija. Kolmanda koha vääriliseks hinnati astelpajumee koorejätis, autoriks **Silvia Takkel**.

Žürii järel pääsesid meetoite ja -jooke maitsema pileti lunastanud huvilised, kellel oli samuti võimalus hääletada oma lemmikute poolt. Rahva arvamus langes kokku žürii otsusega – parim oli Viivika Sarve sõir suvikõrvitsa-astelpajukastmega. Teisele kohale hinnati meega valmistatud *panna cotta* ja kolmandale kurgi toorsalat meega.

Nii žürii kui rahva lemmikuteks valitud meetoitude autorid said auhinnad ja sooja aplausi.

Kultuurikeskuse fuajees toimus EMLi eestvedamisel külastajate lemmikmee valimine. Mesinikud tõid konkursile võistleva 34 mett. Meemaitsemine kestis enam kui 2 tundi ja hääletusedeleid laekus 227.

Võitjaks hindas rahvas **Ants Andressoni** mee Pärnumaalt 19 häälega. Teise koha saavutas 16 häälega **Madis Lehtoja** mesi Elvast. Kolmandale kohale hinnati 15 häälega **Helen Baumann** mesi Pärnumaalt Lavassaarest. Võitjatele kinkis EML erikujundusega mesiniku põlled, festivali korraldajad lisasid aukirjad.

Karksi-Nuia XVI meefestival oli mõnus ja lõõgastav mesinike ja meehuviliste kokusaamine pärast väsitavat suve. Suur tänu Karksi-Nuia kultuurikeskuse ja AMSi rahvale, eelkõige aga meefestivali peakorraldajatele **Sii-ri Saarele** ja **Tiina Tomingale** ning **Leili Naelale** festivali ettevalmistamise ja suurepärase läbi viimise eest. Kohtumiseni 17. meefestivalil! ●

Maitseb hästi! Meetoitude konkursil sai proovida nii magusat kui ka soolast.

KÕIK ON KÕIGEGA SEOTUD

Mall Orru, turbauurija ja geoloog, Tallinna tehnikaülikooli dotsent

Kuidas on seotud mesilased ja soo? Sootaimede (pohl, mustikas, murakas, sookail) kasvukohad on mesilastele nektari korjeks; raba äärealadelt pärit erilise maitsega sügisest tumedat värvi kanarbikumett teame ju kõik. Olen ise üles kasvanud mee peal Mulgi vallas Korbi talus, sest minu lapsepõlves oli suhkur talongide eest. Kodu oli metsade vahel, seega oli ka mesi segu väga paljude taimede nektarist ning hinnatud kogu ümbruskonnas.

Turvas on meie soodes leiduv tähtis loodus- ja maavara. Eestis on soode ja turbaalade all 22% pindalast. Neist looduslikud rabad pakuvad unustamatut silmailu, olles samal ajal ka tähtsad puhta vee reservuaarid.

Turvast, kus leidub bioaktiivseid aineid ja mis on kaevandatud reostusvabas piirkonnas, nimetame ravi- ehk balneoloogiliseks turbaks. Saksamaal ja Austrias on kasutatud

turvast ravi eesmärkidel üle 200 aasta, Eestis viimased 20 aastat, mil püstitasin ravigeoturbade uurimisteema koos proovivõtmiste, analüüsiga ja kliiniliste katsetega.

Uuringute käigus valisime välja 19 (23) käte osteoartroosiga patsienti, kellel esines valu ja deformatsioon vähemalt kahes liigeses. Patsiente raviti kuumutatud (42°C) balneoloogilise turbaga 10 korda kahe nädala jooksul 30 minuti jooksul. Muid protseduure ei tehtud. Valu ja sõrmede liikumist mõõdeti enne ja pärast ravikuuri. Pärast ravi vähenes pinget ja valutunne kätes kõikides vanuserühmades.

Turba happesus sarnaneb naha pH-ga ja see sobib ka näonaha hoolduseks. Näomaski-uringus osales 8 inimest, kõik said 20-minutilise hooldust 10 korda. Pärast katset oli nahk pehmem kõikides vanuserühmades.

Eestis on arvestatavad ravigeoturbade varud – kokku ligi 1 miljon tonni. Uuritud turvas on kõrge humiivainete sisaldusega (24% kuni 60%) ja see on ideaalne ravigeoturbade protseduurideks. Arvestades kõrget humiivainete sisaldust, võiks uuritud turvas sobida ka

huumuskontsentraatide tootmiseks, mida on mugavam kliendile transportida.

Raviturvast saab kasutada liigeste, reuma ja osteoartriidi raviks, kosmeetikas, kogu keha taastusraviks, akne, juuste raviks ja lõõgastusprotseduurideks saunas. Raviturvas on kasutusel spaades ja taastusravikeskustes, seda pakuvad mitmed ettevõtted kosmeetikatoodetena (näomaskid, šampoonid, seep, juukseturvas jne).

Kodune käteravi

Raviturvast saab kasutada ka kodus.

NB! Turba kasutajal ei tohi olla kasvajat ega kõrget vererõhku!

1. Pane ravigeoturbas kilekotti ja soojenda 40 kraadini (elektriahjus või kuumas vees).
2. Aseta käed turbasse ja hoia seal kuni 25 minutit, kuni turvas on jahtunud.
3. Pese käed leige veega. Ära kasuta seepi!
4. Tee protseduuri iga päev kümne päeva jooksul.
5. Samal viisil võib teha ka põlvede ja jalgade ravi.

Niels. Alati abi-valmis, alati asjalik. Ülemisel pildil koos sõbra ja mesilaste aretaja Sven Sejriga.

MÕELDES NIELSILE

**Niels Kristen Bak Pedersen
oli Taani mesinik ja leiutaja,
kelle panus Eesti mesindusse
on olnud väga suur.**

TEKST AIVAR RAUDMETS JA AIMAR LAUGE
FOTOD AIVAR RAUDMETS, AIMAR LAUGE,
FLEMMING VEJSNÆS

Niels sündis 26.07.1942 seitsmelapselise kokkuhoidva pere vanima lapsena. Meie, kahe eesti mesiniku teekond koos Nielsiga sai alguse aastal 1993. Tollal pakus Taani riik Eesti ja Läti noortele võimalust õppida põllumajandust, sh mesindust, et neid kogemusi hiljem oma riigis rakendada. Avatud ja abivalmis inimestena otsustasid Niels ja tema naine **Ruth** (24.12.1942–30.01.2012) jagada oma kodu ning mesindusalaseid teadmisi ja kogemusi Eestist pärit noortega.

Mees, kes elas mesilastele

Esimese praktika-aasta õhtutel sai Nielsiga tunde mesinduse üle arutatud. Tihti olid kasutusel ka paber ja pliiats, küll keele, küll parema mõistmise pärast. Need arutlused olid algaja mesiniku jaoks ülipõnevad. Hiljem sai aastaid tema juures abiks käia ja juba kogenumate mesinikena oskasime siis ka küsida; see aitas mesinikuna edasi areneda. Selle eest oleme Nielsile väga tänulikud.

Mesilastega tegelemine oli midagi, milles Niels oli tõesti hea. Ta elas mesilastele ega võtnud midagi enesestmõistetavana. Niels oli uudishimulik ja kui tema mesilastel või mesinduses tekkis vajadus millegi uue järele, mõtles ta selle välja. Pisut nokitsemist töökojas puidu või metalliga ja lahendus oligi leitud. Mida Niels ette võttis, selle ta ka saavutas.

Mäletame Nielsi asjaliku ja tegusana, tunded pigem vaashoitud. Ta oli mees, kes ütles, mida mõtles. Pisut mässumeelsena oli tal keeruline vaikida, kui miski tundus ebamõistlik või vale. Tema sihikindla tegutsemise allikaks oli kangekaelsus, mis lähikondlastele tuttav ja mis aeg-ajalt võis hoogu maha võtta, kuid toimis enamasti siiski edasiviiva jõuna. Ilmselt kõik see kokku aitaski Nielsil elus eesmäärke saavutada, pälvides mesinike austuse.

Niels oli alati avatud uutele väljakutsetele. Aja jooksul õppis ta oma mesilaste üle arvet pidama, ka arvutis – töö andmebaasidega tundus talle põnev. Esialgu jaotas ta mesilased kategooriatesse: töökad; rahumeelsed ja veidi laisad; agressiivsed ja need, kelle eest pidi põgenema. Kuid ta nägi ja uskus, et heas keskkonnas, õige hooldamise ja järjekindla aretustööga muutuvad mesilased paremaks.

Järjekindel aretaja

Esimesed kolm mesilasperet ostis Niels 1967. aastal. Läbi aegade oli tema hooldada 350 kuni 800 peret, mis nõudis kogemusi ja nutikust. Aastal 1972, kui Niels oli jõudnud 200 mesilaspereni, kes nõelasid ja sülemlesid ja kelle hooldamine oli raske ja aeganõudev, hakkas ta koos teiste mesinikega otsima vastust küsimusele, mida teha, et töö mesilastega oleks kergem.

1973. aastal otsustas Niels koos mõttekaaslastega katsetada Buckfasti mesilasemadega, kes jõudsid Taani esialgu Texase mesinik-emadekasvataja Roy S. Weaver Jr-i kaudu. Buckfast osutus katsetes väga heaks. Tõuomaduste näitajad olid kõrgemad ja neid oli palju kergem hooldada kui seniseid mesilasi. Aretustöö nende mesilasemadega jätkus ning jõuti otsusele Buckfastiga edasi minna.

Aastal 1980 tekkis võimalus importida tõumaterjali otse Buckfasti kloostrist. Kui juulis esimesed mesilasemad Taani saabusid, sai alguse tõuaretustöö vend Adami põhimõtete järgi, mida Taanis kasutatakse siiani. Aastal 1981 alustas Niels Nyordi saarel puhaspärlas aretustööd, mille peaaegu 40 aasta tulemused on talletatud Buckfasti elektroonilises sugupuus NBP (Niels Bak Pedersen) nime all.

Parim, mida mesilaste heaks teha

Aastal 1987 asutas Niels koos mõttekaaslastega Taani mesilaste aretusseltsi (Avlering). Koostati ühine reeglistik, kuidas hinnata ja aretada mesilasperesid. See andis hea võimaluse võrrelda kõiki oma peresid ühtsetel alustel. Samu aretustöö põhimõtteid kasutasid ka **Eigil Holm** ja **Hans Røy** oma emakasvatuse- ja aretusteemalistes raamatutes. Kõik need teadmised on aluseks ka Eesti tänapäeva mesinduses ja mitmes mesindusalases trükises.

Taanis mesilaste aretusprogrammi koostamisel ütlesid paljud vanemad mesinikud, et seda pole võimalik teha; et parem on loobuda. Tegelikult näitas, et järjekindel töö mesilastega viis sihile – Taanis on täna paremad mesilased, kui olid varem.

Nielsi tõdemus on, et selleks, et olla hea aretaja, pead olema väga hea mesinik. Oma aretustöö tulemusel sai Niels hooldada mesilasi, kes on uskumatult rahulikud ja sülemlemiskained (seegi mõiste on pärit taani keelest).

NIELS MÕJUTAS TUGEVALT EESTI MESINDUST

Esimesed teadmised Taani mesindusest said Eesti mesinikud Aimar Lauge loengutes (1996). Juunis 2010 korraldasid Saaremaa ja Eesti kutselised mesinikud ühise õppereisi Taani, mille kohapealseks korraldajaks ja lektoriks oli Niels. Aastast 2012, kui taasavati mesindusõpe Olustveres, on loengutes noortele mesinikele edasi antud Nielsi teadmisi.

Mõned näited sellest, mis Eesti mesindusse Nielsilt üle on võetud.

- Mesilaste korpustarudes pidamise põhitõed ja hooldusvõtted.
- Haigusi ennetav kärjemajandus.
- Korpustarus mesilasemade kasvatamise põhimõtted, sh stardipere ja inkubaatori kasutamine.
- Kreemja mee valmistamine.
- Esimesed Buckfastid Eestis olid pärit Nielsi mesilaste liinidest.
- Saarel asuvad puhaspärlad. Eesti esimese puhaspärla Kesselaile rajas 1996. aastal Nielsi eeskujul Aimar.

Sülemlemise kontrollimine ei ole enam hädavajalik, mesilased käivad rahulikult kargedel, ei jookse arutult ringi ega põgene taru nurkadesse. Niels sai mesilasperesid hooldada ka T-särgis ja halva ilmaga, ilma et mesilased nõelaks. Needki on tema sõnad: „Aretustöö on parim, mida mesinik saab oma mesilaste heaks teha. Aretusega on palju tööd, aga ka rõõmu, kuna võid aretada mesilase, kellega on lihtne ja nauditav töötada.“

Nielsi nõ teine kodu oli kohaliku mesindusseltsi koolimesila Flakkebjerg Herreds Biavlerforening, kus ta jagas oma kogemusi teistele ja õppis sellest ka ise.

Niels suri oma kodus Glumsøs 16.09.2024. Tema ärasaatmine toimus Glumsø kirikust 21.09.2024, ümbritsetuna lähedastest ja sõpradest, kes teda palavalt armastasid. Nende seas ka meie, kaks Eesti mesinikku, kel meil oli õnne käia osake teest ja õppida koos Nielsiga.

Farvel Niels! ●

SUVE MEKIGA SUUPISTED

Pärnumaa meepäevade üli-populaarses töötoas jagas Tuuli Mathiesen lihtsaid ja mõnusa retsepte meega – temaga koos valmistatud suupisted sulatasid küllastajate südameid. Siin on paar retsepti meetoitude töötoa valikust – proovi järele!

TEKST JA FOTOD TUULI MATHIESEN

KITSEJUUSTUPIRUKAD MEE JA KREEKA PÄHKLITEGA

Lihtsad ja väga mõnusa maitsekooslusega pisipirukad, mis peaksid sobima kõigile kitsejuustusõpradele. Valmis pirukatele nirista peale mett, nii lööb kitsejuustu maitse mõnusalt särama.

400 g lehttainaplaate
400 g pehmet kitsejuustu
50 g Kreeka pähkleid, jämedalt hakituna
2–3 sl vedelat mett
tüümiani

Sulata tainalehed ja rulli neid vajadusel õhemaks. Kata ahjupann küpsetuspaberiga. Lõika tainast ringid, mis on 1–2 cm laiemad kui kitsejuustu viil. Torka tainaringide keskele terava noaga augud. Lõika kitsejuust viiludeks ja tõsta igale tainaringile üks viil juustu. Puista igale pirukale veidi hakitud värsket või kuivatatud tüümiani, hakitud Kreeka pähkleid, nirista peale veidi mett. Maitsesta musta pipraga.

Küpseta ahjus või kuumaõhufritüüris 200 kraadi juures 10–15 minutit, kuni tainas on kerkunud ja kuldne. Tõsta ahjust välja ja lase jahtuda. Serveerides võid mett veelgi peale lisada.

MEEGA RÖSTITUD VIINAMARJAD

Rõstitud viinamarjadega saab teha tõeliselt maitsevaid suupistesaiu. Selleks tuleb rõstitud saiaviilule peale panna kas Brie, kitse- või muud lemmikjuustu. Juustuviilu peale puista ohtralt rõstitud viinamarju (soovitatavalt soojana) koos rõstimismahlaga ning külluslik suupiste ongi valmis.

Rõstitud viinamarju võib pakkuda ka juustuvaagnal juustule maitselisa andmiseks – sobivad imeliselt!

30 g võid
2–3 sl vedelat mett
sidrunimahla
soovi korral hakitud pähkleid,
Vana Tallinna likööri, konjakit vm

Tõsta rõstimispanni põhjale veidi sulatatud võid, nirista lisaks mett ja sidrunimahla ning soovi korral pähkleid, likööri, konjakit vm. Veereta viinamarju selle segu sees ja tõsta siis ahju 180–200 kraadi juurde küpsema. Sõltuvalt viinamarjade suuruselt kulub selleks 30–45 minutit. Keera aeg-ajalt viinamarjadel teine külg. Serveeri koos krõbesaiade ja juustuga. ●

MESI ANNAB MAITSELE SÄRA

Tuuli Mathiesen on armastatud toidublogija, kes oma suved veedab Pärnumaal. Tuuli ütleb, et talle meeldib mee maitse ja meepurk on alati laual. Mett kasutab ta tee ja pannkookidega ning loomulikult toiduvalmistamisel. Eriti mõnusaks teeb mesi tema sõnul juustude, ahjujuurviljade, krevettide ja grillitud liha maitse.

FOTO KRÖÖT TARKMEEL

VAJATAKSE MEETARKUSTE JAGAJAID!

Meehommik on hea võimalus õpetada lastele mee- ja mesilastarkusi ning tutvustada mee maitseid.

TEKST KRISTA KIVISALU FOTO ERAKOGU

MTÜ Tagasi Kooli kutsus aastal 2006 ellu vinge haridusalgatuse: viia kokku lapsed ja oma ala spetsialistid, et need saaksid jagada oma kogemusi. Kodanikualgatuse strateegiliseks partneriks on Swedbank ja muude eluuskuste seas õpetatakse ka rahatarkust. Suurepärane! Sama võimaluse toob meile kändikul kätte Sloveenia mesinike algatatud meehommiku traditsioon – tore idee viia tol päeval koolidesse ja lasteaedadesse mett annab võimaluse rääkida lastele ka mesilaste elust ja tutvustada mee eri maitseid ehk õpetada meetarkust.

On üsna suur šanss, et ägeda mesiniku toodud mesi võib lastele maitsema hakata ja räägitud jutud aitavad kaasa, et laps peab mesilasi ka suuremaks saades olulisteks tegelasteks, mitte tüütuteks putukateks.

Meehommik

Oleme ka varem mesinikke üles kutsunud meehommikul, mida tänavu peetakse 15. novembril, viima omakandi lasteaeda ja kooli lastele kingiks mett. Sel aastal kordame kutset: mesinik, mine meehommikul kooli ja lasteaeda! Kuid erinev on see, et tänu koostööle kolleegidega Läti mesinike liidust saame sel sügisel püüda meehommikule avalikkuse suuremat tähelepanu: oktoobris käivitub kampaania „Söö mett iga päev, söö mett ka mee-

hommikul!“ Selle abil tahame koguda infot nende koolide-lasteaedade kohta, kel ei ole veel „oma mesinikku“, aga kes samuti tahaksid meehommikul mesinikku külla kutsuda.

Loomulikult ootame koolide ja lasteaedade suurt huvi ja sellepärast soovime täiendada ka oma senist nimekirja mesinikest-meetarkuste jagajatest. Kui tunned, et oled valmis minema ka teistesse koolidesse-lasteaedadesse, kui seni oled käinud, või alles alustad oma meetarkuste jagaja karjääri, siis kirjuta meile ja anna endast teada!

OKTOOBRI
KÄIVITUB KAMPAANIA
„SÖÖ METT IGA PÄEV,
SÖÖ METT KA
MEEHOMMIKUL!“

Varustame vajalikuga

Omalt poolt saame mesinikke, kes kooli lähevad, varustada slaidiprogrammiga, mida hea lastele jutu taustaks näidata. Saame kaasa anda voldikuid, mida lastele jagada. Saame kaasa anda mesindusteelalisi meeneid, mida auhindadeks jagada (nt kõige aktiivsemale küsijale). Ka ette valmistada aitame: teabepäeval, 9. novembril, Tallinna Loomaaias teeb kogenud mesindustarkuste jagaja Erki Naumanis sel teemal ettekande (tööpealkirjaga „Ega lapsed ei hammusta!“).

Meehommikul meest rääkimas käimine on muidugi õhinapõhine, kuid miks ei võiks edaspidi mesinik pakkuda seda ka muul ajal kui üht oma teenust ja küsida selle eest tasu? ◆

Vaata lisa mesinikeliit.ee/meehommik.

PALJU ÕNNE!

Mart Laas	3. september	83
Maidu Valusk	3. september	76
Helju Rämman	6. september	77
Jaan Moorits	7. september	85
Ants Verpson	7. september	79
Jakob Marjapuu	9. september	81
Margus Saluri	15. september	65
Villem Eiland	21. september	78
Evald Übi	23. september	79
Raimo Kiudorf	26. september	84

Rein Koov	2. oktoober	87
Gustav Liivamägi	4. oktoober	96
Mati Nõulik	4. oktoober	79
Villu Mahlak	6. oktoober	87
Aleksander Kilik	9. oktoober	78
Jaanus Saar	12. oktoober	55
Viktor Reino	13. oktoober	80
Jüri Ploom	14. oktoober	87
Jüri Schmidt	16. oktoober	91
Uku Pihlak	19. oktoober	78
Jüri Esinurm	20. oktoober	77
Arnold Lokna	24. oktoober	79
Jüri Rebane	26. oktoober	85
Evald Jõgisu	31. oktoober	83

Martin Alas	6. november	76
Lembit Ojasalu	7. november	65
Marti Varik	10. november	77
Malle Mihailišin	13. november	70
Kalle Koppel	15. november	65
Maie Lend	15. november	81
Juhan Aasa	16. november	81
Anu Taal	16. november	75
Silvia Talts	20. november	83
Peep Martverk	23. november	85
Marika Nokkur	24. november	60
Aime Mardla	26. november	88
Valdo Voogjärvi	29. november	75
Mait Mardla	30. november	87

LOODUSE
VÄGI
LUSIKATÄIES
MEEES

Mine
kooli,
mesinik!

**MEE-
HOMMIKUL,**

15. novembril,
ootavad lapsed
koolides ja
lasteaedades
sinu külaskäiku.

Loe rohkem ja anna oma
kooli- või lasteaeda
minemisest teada
mesinikeliit.ee/meehommik

Kaasrahanud
Euroopa Liit

